

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

Година XXVII
БРОЈ 766.
3. септембар 1966.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

У ОВОМ БРОЈУ:
ДУБРОВАЧКЕ ГЛАСНОШЕ У ЦАРСТВУ МАЈМУНА
ДВА ЛИЦА ДОНИ ХОНИМЕНА
НЕНАДМАШНИ РУВИНШТАЈН
КОМАНДАНТ КУРЈАК И ЊЕГОВИ ПОДВИЗИ
СВЕ О МЛЕКУ
РЕКЕ ДОНОСЕ СМРТ
ШАХ
АНЕГДОТЕ
СПОРТ
ПИСМА ЧИТАЛАЦА

КРОЗ ВЕКОБЕ

ЗЛАТА КАО БЛАТА

У Херодотовим исто-ријским записима (5. век пре наше ере) мо-жемо прочитати да је у његово време у да-нашњој Етиопији зла-та било у таквом об-љу да су се од њега чак ковали ланци за

сужње и заробљенике. У исто време, међутим, гвожђе је било најре-ђи и најскупљи метал.

КРВ И ЗВЕЗДЕ

Помоћу пуштања кр-ви — које помињу већ библија и талмуд — ле-чене су многе болести све до средине прош-лог века. Међутим, крв није пуштана само бо-леснима већ и здрави-ма јер се веровало да се пуштањем крви одр-жава здравље.

У ранијим вековима за тај поступак био је веома важан положај звезда на небеском сво-ду и на основу хорос-копа људима су пуш-тали крв само онда ка-да су звезде биле у „срећном положају“.

ПОРЕЗ НА ГРБОВЕ

Од 13. до 18. века порез племићима у Ен-глеској одређиван је на основу њихових гр-

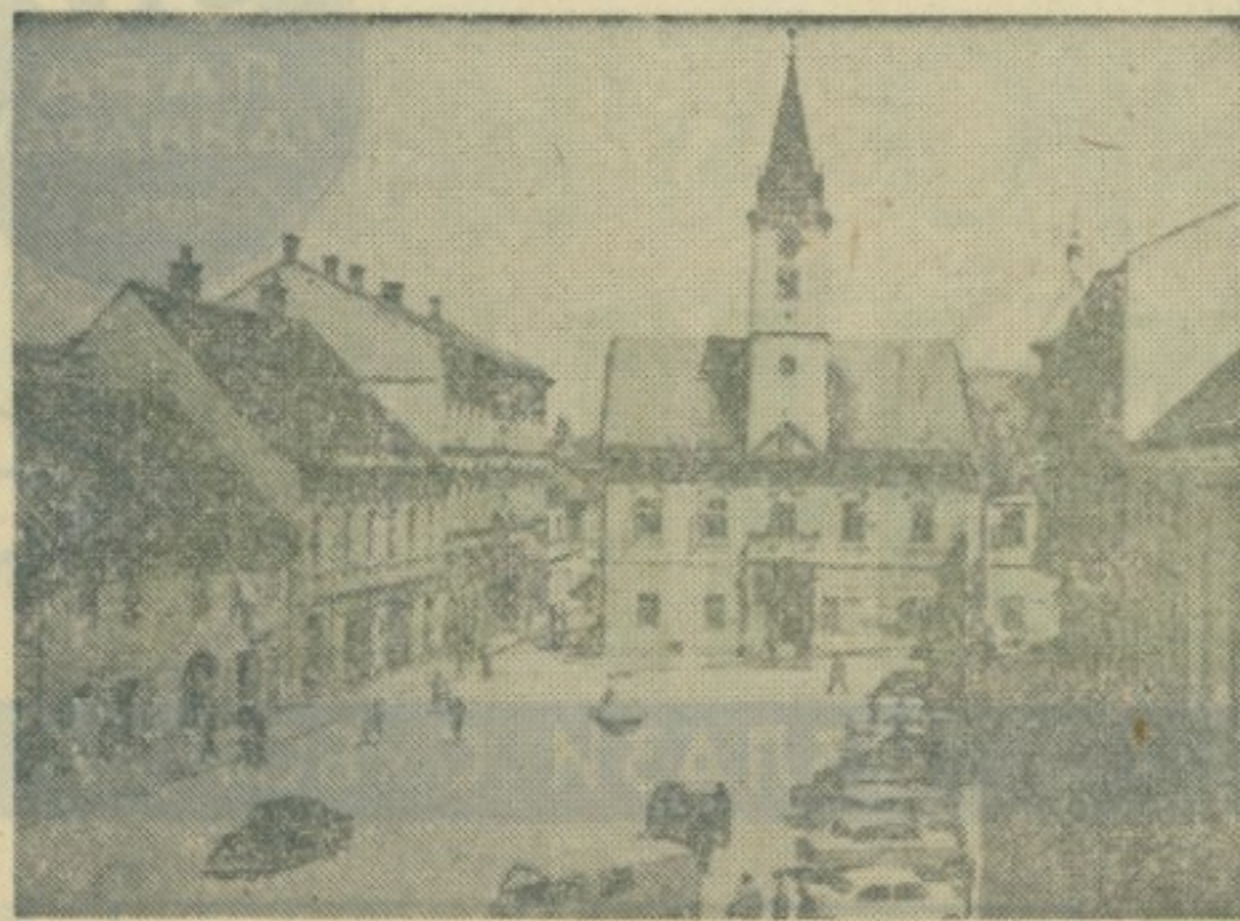

бова. За сваки херал-дички знак на грбу била је одређена вис-на плаћања. Највише се плаћало за лавове, орлове и шлемове.

Кроз нашу земљу

ВАРАЖДИН

Вараждин се развио у плодној равнини, коју на северу оивичава Драва, а на југу њена притоцица Плитвица. Први писани подаци о овом граду потичу из 1181. године, када се у једном документу помиње вараждински жупан Бела. Насеље је, међутим, свакако постојало знатно раније. Град је имао бурну историју. Три пута је страдао од пожара: 1242. при нападу Татара, 1446. када га је запалила војска

ТРТ НАРОДНИХ ХЕРОЈА У ВАРАЖДИНУ

Јанка Хуњадија (да би се осветио грофовима Цељским у чије је поседе спадао и Вараждин) и трећи пут 1776. године. У другој половини XVIII века био је главни град Хрватске, али је после пожара престоница премештена у Загреб, од којег је Вараждин удаљен само 76 км. У време турских упада Вараждин је имао јако утвр-

ђење, у којем је било седмисте генерала Славонске крајине. Утврђење је готово сасвим порушено у XIX веку, али је очувано жупанско утврђење, тзв. Стари град, који је данас под заштитом државе. Он се налази у северозападном делу града и у њему је смештен богат градски музеј. Ту је, у згради некадашње оружаннице смештен и ради градски архив Вараждина.

Вараждин је претежно град једносратних и двосратних зграда од којих су неке из XVI и XVII века веома значајне и интересантне по својој архитектури. Једна од таквих је и зграда на Тргу народних хероја (на слици), у којој је од 1523. године Градска већница (зграда с торњем). Сада Вараждин има око 35 хиљада становника, врло развијен привредни и културни живот. Многи посетиоци Вараждина одлазе да погледају и гробље, које је једно од најуређенијих у Европи.

АНЕГДОТЕ

ЧУДНА СТВАР

Богдан Поповић и Бранислав Нушић били у гостима код једног заједничког пријатеља. Када их је домаћица понудила кафом, Богдан је рекао:

— Хвала, госпођо, када пијем кафу не могу да спавам.
— Чудна ствар — рече Нушић. — Код мене је сасвим обрнуто. Кад спавам, ја не могу да пијем кафу.

И ОН ЋЕ ОТИЋИ

Кад је Жорж Клемансо постао први пут министар, хтео је лично да провери да ли су истините приче како чиновници долазе касно на посао. Због тога једног јутра крену кроз канцеларије са својим шефом кабинета непосредно пред почетак рада. У првој канцеларији нису нашли никога. Обишли су шест канцеларија, али у њима није било никога иако је већ био прошао почетак радног времена. У седмој канцеларији затекше једног чиновника, који је спавао наслонивши главу на сто. Шеф кабинета хтеде да га пробуди, али га Клемансо заустави и тихо рече:

— Немојте да га будите, јер ће и он онда отићи.

СВЕДОЦИ ЋЕ ПОТВРДИТИ

Комичар Гаје био је због својих шала познат у целом Минхену. Једног дана он исприча следећу анегдоту друштву:

— Ви и не знате колико сам ја овде познат и цењен. Ето данас кад сам пролазио поред главне стражаре где је било више војника, одједаред сви војници стадоше мирно и поздравише ме.

— Е, није могуће, добаци неко из друштва.

— Ако не верујете, а ви питајте она два поручника који су ишли са мном.

ПРАСТАРО СЛИКАРСТВО

У месту Нио у Ариџу у Француској недавно су за публику отворене праисторијске пећине. На зидовима ових пећина може се видети преко стотину нацртаних коња, пиринејских дивокоза и бизона. Цртежи су, према мишљењу стручњака, стари око 14.000 година.

КРИВА КУЛА И У РУМУНИЈИ

Славна крива кула у Пизи бачила је у заснак своје „сестре“ у другим земљама па се о њима ретко и мало пише иако то не заслужују. Тако у граду Медијас у Румунији постоји једна лепа и велика крива кула која је 1450. године саграђена сличном техником као она у Пизи. Назваа је

Кула трубача а представљала је саставни део одбрамбеног система града.

Још једна крива кула саграђена је у Сен Морицу у Швајцарској. Она потиче из 1573. године и служила је као звоник цркви Свј Муреца. Знатно се искривила после једног земљотреса пре 165 година.

ВОЗИТЕ БОСИ

Возачима који пате од халуцинација за време дугих и заморних војњи, доктор Ебинер из Лондона даје следећи савет: „Скините ципеле и возите босих ногу или у чарапама да бисте тако активирали нерве у стопалима и на тај начин раздрмали читав организам“.

ПРИВЛАЧИ ИХ ВИСИНА

Професори енглеског универзитета у Кембриџу муче муку да своје студенте одврате од једног вртоломног спорта, због којег је један младић већ настрадао. Наиме, студенти су основали „Клуб

пењача на кровове“. Право на чланство има само онај ко успе да се попне на један од кровова универзитета и да са њега сиђе, а да не буде примећен.

ОСВЕТА

Недавно је у новозеландском граду Гисборну одлетела у ваздух једна пивара. Истрагом је утврђено да је пивара била минирана динамитом. После неколико дана

откривен је кривац, неки млади човек по имену Фред Морисон. Признао је дело и изјавио: „Учинио сам то из освете. Пиво те фирме било је из дана у дан све лошије“.

Ripley's

Веровали или не!

РИЗИЧНО ПРОВЕРАВАЊЕ

КАДА ПРИПАДНИК ИНДИЈАНСКОГ ПЛЕМЕНА ГВАЈУМИ ЖЕЛИ ДА ПРОВЕРИ ОДАННОСТ ОВОЈЕ ЖЕНЕ, ОКРЕНЕ ЛЕЂА СВОМ СУПАРНИКУ КОЈИ МУ ТАДА 30 ПУТА БАЦА ПОД НОГЕ

ТЕШКУ МОТКУ. АКО ПРИ ТОМЕ „ЗАРАДИ“ СЛОМЉЕНУ ЖЕНУ, ТЕШКУ МОТКУ МОЖЕ ДА ИЗБЕГНЕ САМО АКО МУ ЖЕНА У ПРАВОМ ТРЕНУТКУ ДОВИКНЕ ОПОМЕНУ!

У КАМЕНОМ САНДУКУ ЗА ЦВЕКЕ

НА ЗИДУ ЈЕДНЕ ПОЛУСРУШЕНЕ ПАЛАТЕ У ЈЕРАШУ, У ЈОРДАНИ, ЈОШ ЦВЕТА ЦВЕКЕ ПОСАЂЕНО ПРЕ 1.800 ГОДИНА О КОЈЕМ СЕ СТАРАЛО ВИШЕ ОД 50 ГЕНЕРАЦИЈА ЈЕДНЕ ПОРОДИЦЕ

ЦРКВА У МЕГЕРСУ

У АУСТРИЈИ ПОДИГНУТА ЈЕ ПОРЕД РОМСКОГ СТРАЖАРСКОГ ТОРЊА СТАРОГ 1.100 ГОДИНА КОЈИ ДА НАС СЛУЖИ КАО ЗВОНИК

НАЈПОПУЛАРНИЈИ РИМСКИ ИМПЕРАТОР

ЦАРА КЛАУДИЈА II (214-270) ЈЕДНОМ ЈЕ СИТАО СЕ НАТ ПОЗДРАВИО СКАНДИНАВЉИ: „АВГУСТЕ КЛАУДИЈЕ, ТИ СИ НАШ ОТАЦ, БРАЋЕ, ПРИЈАТЕЉ, СЕНАТОР И ИМПЕРАТОР“ ТЕ РЕЧИ СЕНАТ ЈЕ ПОНОВИО 233 ПУТА!

ВРХОВИ СТРЕЛА

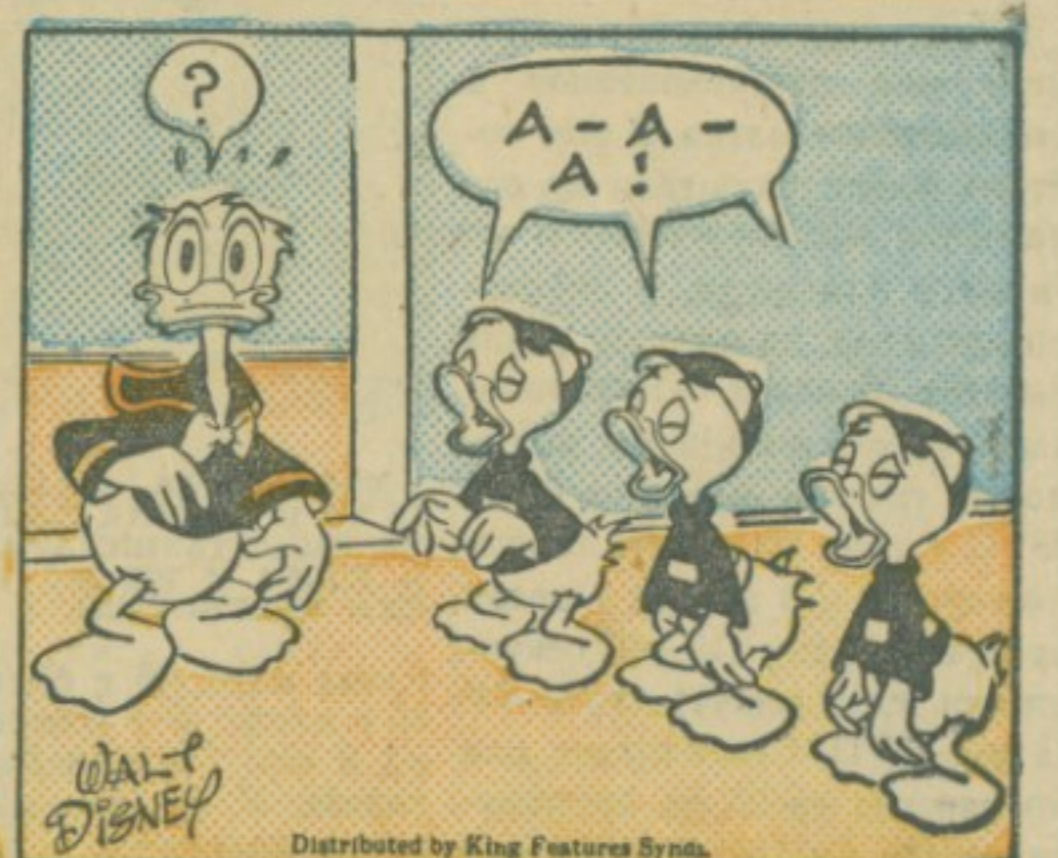
У СРЕДЊОВЕКОВНОЈ КИНИ ИМАЛИ СУ УРЕДАНЕ КОНФУСИЈЕВЕ ИЗРЕКЕ ДА НЕ ВИ, КАКО СЕ ВЕРОВАЛО, ОКРЕНУЛЕ У СТРАХУ.

ЈЕДАН ПАРЛАМЕНТ ОДГАЈЕН У ВРТУ МИРЛИН ВИНТЕР ИЗ БРУКЛИНА /САД/ БИО ЈЕ ТЕЖАК 1370 ГРАМА

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

ТАЈМ-АУТ ЗА ХУМОР

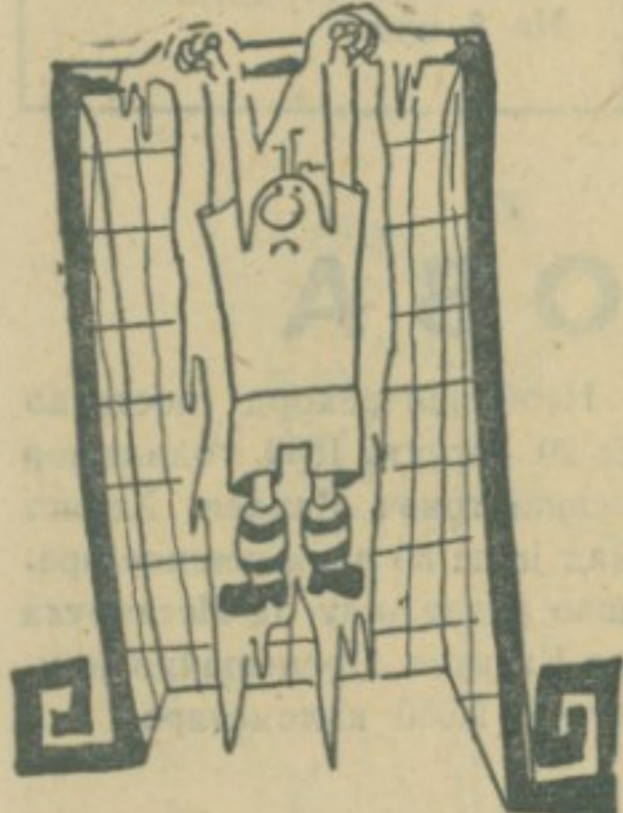
За време сусрета фудбалских ветерана у малом месту Калавара у Финској, вратар домаћих просто је пагн од беспослице јер је његова екипа имала огромну теренску надмоћност. Међутим, све то не би било тако страшно да тога дана температура није износила минус десет и да

сву имовину па је морао да зарађује за живот као тренер, бармен, играч у варијетеу итд. Сада су Џое Луису понудили улогу Агамемнона у филму о херојима старогрчког епа који снима Алфредо Бини. Међутим, уговор ће бити потписан само ако Џое Луис докаже своје глумачке способности.

лова, буђење се обавља помоћу судијске пштакље, ручак траје тачно 90 минута а у собама висе само фотографије фудбалера. У хотелу постоји „сала светских првенстава“ у којој се гости могу подсетити на победе из 1958. и 1962. године, „салон Пеле“, „бар Гаринча“ а постојала је и „сала 1966.“, ваљда као нада у повољан исход

борби у Енглеској. Да ли још постоји, није познато.

Главни тренер лондонског „Арсенала“ Вили Рајт набавио је за играче клуба 30 карата за све утакмице финала светског првенства. У исто време обуставио је сва одсуства како би његови пулени научили како се игра фудбал.

★
За време једног бокс меча у Мексику, на ринг је из публике долетела флаша која је тако јако ударила у главу једног од боксера да је овај морао бити изнет на носилима са ринга. Настрадали је ујутру добио писмо следеће садржине: „Врло ми је жао, сењоре! Хтео сам да погодим вашег противника!“

★
Ален Саут, најбољи играч јуниор „Глазгов Рендерса“ врло је добар ђак. На завршетку првог полувремена једне од првенствених игара, када је његова екипа водила са 14:0, он је замолио тренера да га постави за вратара како би могао да научи лекцију из историје. На крају утакмице несрећни противници изгубили су са 27:0, а Алан је успео да научи лекцију. Тренер Смит дозвољава Алену да учи лекцију за време утакмице под једним условом: да се прво полувреме заврши најмање са 10:0 у корист његове екипе!

★
Управа фудбалског клуба „Естадио Верхес“ у Чилеу пронашла је нов начин борбе против необузданих навijaча. Сада благајници стадиона нуде сваком посетиоцу уз карту по једну таблету за умиривање живаца. Онај ко је не одбије, добија карту у пола цене.

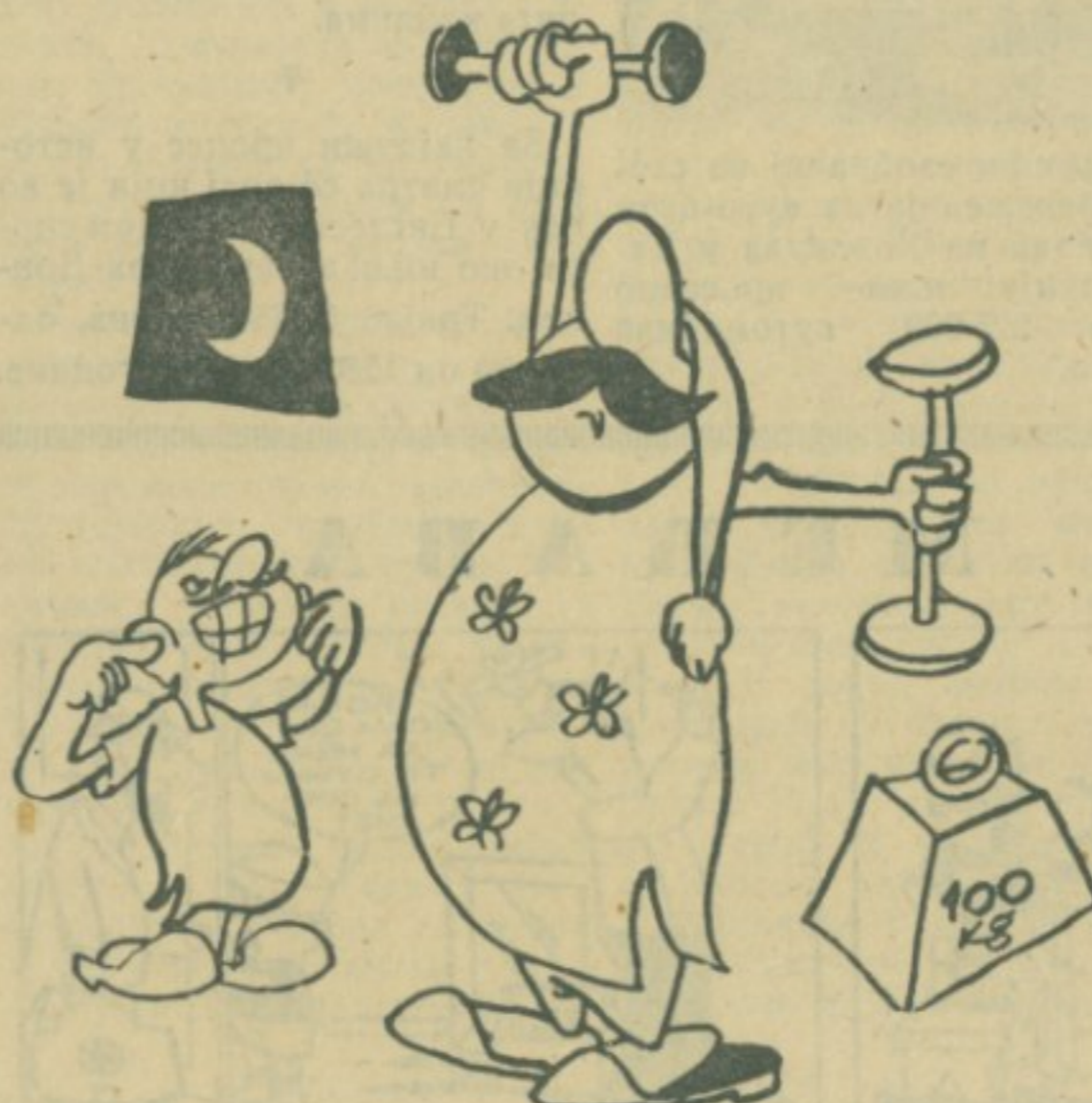
★
Италијанска штампа пише о новом занимању некадашњег чувеног америчког боксера Џое Луиса. У своје време, због пореза и махинација менаџера, он је изгубио

★
У бразилском граду Арамбо отворен је оригиналан хотел. Кревети су направљени у облику фудбалских го-

★
Један кућевласник у италијанском граду Бегни тужио је суду свог станара Паола Петронија. Разлог: Петрони је месечар и већи део ноћи проводи у шетњи. Али то још није све. Он је поред тога и велики љубитељ дизања терета па се и ноћу бави тим спортом. Међутим, док Петрони када је у нор-

★
малном стању мирно спушта тегове на под, он их за време ноћних тренинга једноставно испушта из руку. Суд се сваке ноћи преплашени скачу из постеља...

★
Суд је донео одлуку да се из стана Петронија удаље сви предмети који имају везе с дизањем терета!

Уређује: Паја Патак

Ква Ква

★ Два годишња доба

Учителица поставила ђацима питање колико има годишњих доба.
— Да кажем ја — повика Влаја — Два.
— Како два? — зачуди се учителица.
— Тако лепо — школска година и распуст.

★ Ни њега више нема

Пера Ждера ушао у ресторан, окачио мантил, сео за сто и позвао келнера:
— Молим вас донесите ми суну од поврћа.
— Немамо више...
— Онда телећи наприкан.
— Жалим, немамо више...
— А печено пиле?
— Нема ни њега више...
Пера се бесно диже и љутито рече:
— У реду! Онда ми додајте мантил.
Келнер се осерте у правцу чивилука и одговори:
— Е, ни њега нема више.

★ Чини му се

Пата, Паја и сестрићи позлазе на годишњи одмор. Пата

дечацима додаје кофери а Паја их емента у аутомобил. У једном тренутку Паја уморан од толико трчкарања рече:
— Ујка Пајо, колико сам ја разумео ми се не селимо, већ само идемо на годишњи одмор.

★ Добро је познаје

Белка и Пата отпутовале аутомобилом у Грчку и сликале се крај рушевина једног храма. Кад су фотографије биле готове, Белка узвешта да их разгледа на одједном повика:
— Јао, види се аутомобил поред рушевина.
Па шта онда? — упита је Пата.
— Како шта? Па Шиља ће помислити да сам ја срушила ове стубове кад сам заокретала.

★ Боље ништа него ништа

Шиља лежи на бродској лежалци измучен од морске болести и изнемоглим гласом пита бродског момка:
— Да ли је оно тамо што се види земља?
— Не, господине, то је хоризонт.
— Ох! — уздахну с извесним олакшањем Шиља. — То је ипак боље него ништа.

Млеко је једина намирница која се може сматрати потпуно природном храном, а уз то истовремено садржи све састојке потребне за живот људи и животиња по количини и облику довољним за организам у развоју. У млеку једино нема довољно гвожђа. Ова бела или жућкасто-бела течност слаткаста укуса служи младунчету сисара као једина храна у првим данима живота и потпуно му обезбеђује нормалан раст и развита.

Поред сировог млека у промету има пастеризованог и стерилисаног млека. У тим врстама млека уништени су сви патогени микроорганизми, који могу код људи, а нарочито код деце, да изазову разне заразне болести. Пастеризовано млеко добија се загревањем сировог млека на 63 до 65° Ц у току 30 минута (ниска пастеризација) или се загрева за краће време (10—40 секунди или један минут) на 71—74° Ц или 85° Ц. Стерилисано млеко загрева се 25 до 35 минута на 115 до 117° Ц у боцама у којима се износи на тржиште. У пракси се чешће примењује пастеризација, јер се

САСТОЈЦИ МЛЕКА

Вода	878	875	870	870
Масни	38	35	39	45
Белачевина	13	36	36	38
Млечног шећера	68	47	47	38
Минералних материја	9	7	8	9

код овог поступка не мењају боја, укус и мирис млека, до чега може доћи код стерилизације.

Незаменива намирница

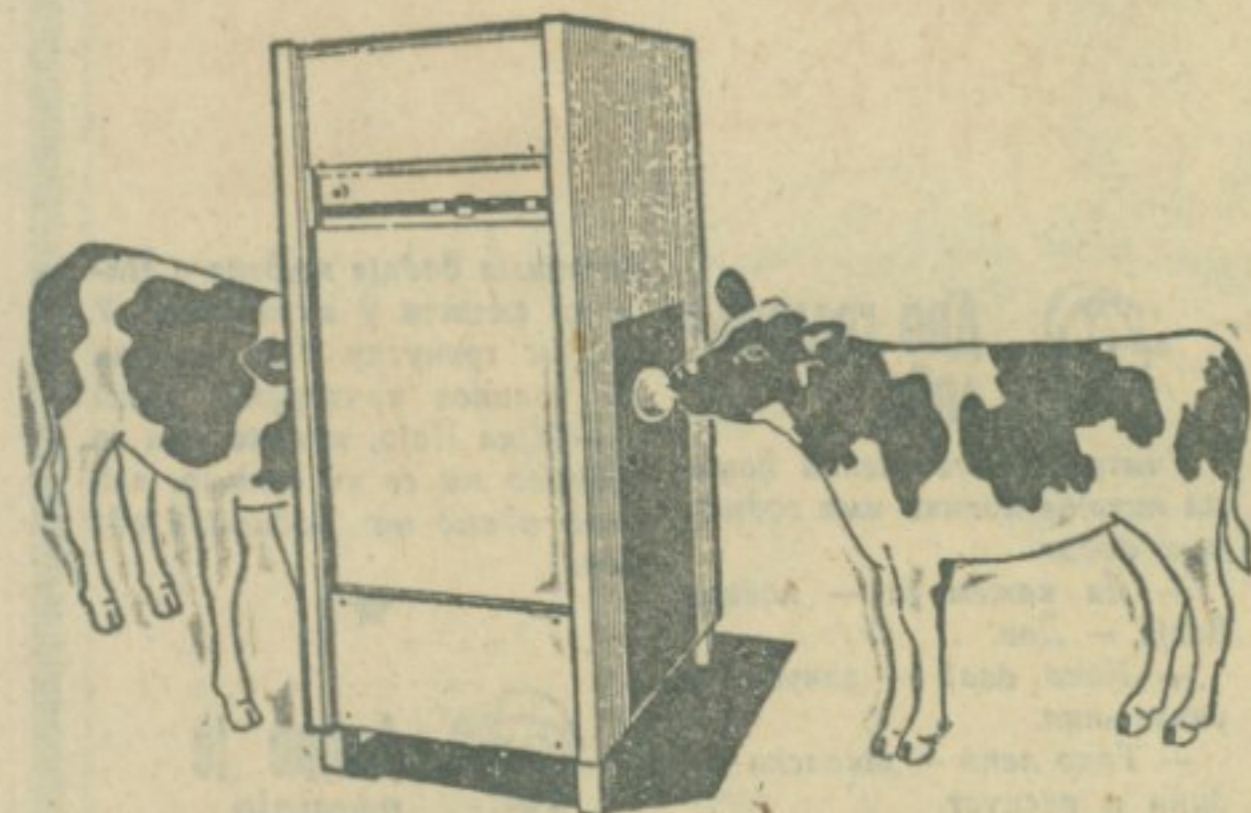
Кад купимо литар млека, купили смо у ствари око 875

ХОЛАНДСКА КРАВА, КОЈА ЈЕ ЗА 14 ГОДИНА ДАЛА ПРЕКО 100 ХИЉАДА ЛИТАРА МЛЕКА. А КАКО И НЕ БИ, КАДА СЕ СВА ПРЕТВОРИЛА У ВИМЕ.

грама воде, 36 г белачевине, 35 г маси, 47 г млечног шећера и око 7 г минералних материја. У саставу млека највећем колебању је подложен млечни шећер (лактоза). Садржај појединих састојака у млеку женки види се из следеће таблице:

У 1 ЛИТРУ МЛЕКА			
жене	краве	овце	козе
налази се грама			
878	875	870	870
38	35	39	45
13	36	36	38
68	47	47	38
9	7	8	9

„ВЕШТАЧКА МАЈКА“ КРАВИ ТЕЛАД КОЈИМА ЈЕ МЛЕКО НЕЗАМЕНЉИВА ХРАНА.

Један литар млека има исту хранљиву вредност као пола кг мршавијег телећег или говећег меса, 7 до 8 комада јаја, 2 и по кг карфиола, 2 кг грашка, 200 г пиринча, 1,4 кг јабука.

Млечна маст је специфичан производ млечне жлезде и ствара се из глицерида крви. Она се налази у млеку у об-

лику ситних куглица, којих има просечно око 2 милиона у 1 цм³. Биолошку вредност млечне маси знатно повећају витамини А, Д и Е које она садржи. Жута боја летњег маслаца долази од каротина — провитамина А. Сем наведених, у млеку се још налазе и витамини комплекса Б, затим витамини Ц и фактор П.

Белачевине млека садрже све аминокиселине сем цистина и лако су сварљиве, па их организам готово потпуно искоришћава. Највише има казеина (2,5—3%), мање албумина (0,5—0,7%) и сасвим мало глобулина (0,05—0,1%).

Млечни шећер је једини угљени хидрат у млеку. Од органских соли најважније су калцијумове соли казеинне и лимунске киселине, а од неорганских соли фосфорне киселине калцијума, натријума и калијума, затим соли мангана, гвожђа, магнезијума и друге.

Инвазија микроорганизама

Ниједна намирница није толико изложена нападима многобројних микроорганизама као млеко. Зато судови за млеко морају увек бити беспрекорно чисти, као и музачи и краве, а нарочито виме, које дневно треба да да 20, 30, 40 или више литара млека. Када цистернама или судовима дође млеко у млеку, оно мора одмах да се филтрира, пастеризује или стерилише, да би се уништила непожељна микрофлора. По нашим законским прописима, у 1 цм³ не сме бити колиформних бактерија уопште, а других бактерија не више од 50 хиљада. Од патогених микроорганизама, који могу лако да доспеју у млеко и да угрозе здравље човека, нарочито су опасне клице туберкулозе, које чак и у киселом млеку остају вирулентне 18 до 21 дан, у павлаци 11, јогурту и киселом сиру 14, маслацу 21 и у сиру 21 до 190 дана. Тврди сиреви после зрења (које траје 4 до 6 месеци) не садрже више вирулентне клице туберкулозе.

Пошто се никада без лабораторијског испитивања не зна да ли је једна кржава болесна или није, пастеризација је једина мера којом се постиже пуна безбедност од сваког могућег изненађења, те би зато у свим градовима у којима постоје млекарне требало забранити продају и употребу непастеризованог млека.

Млеко у праху

Поред сировог и прерађеног млека у продаји се налази и млеко у праху. Да се одмах разумемо: то није вештачко млеко, како многи мисле, већ

производ добијен сушењем природног млека, које је претходно пастеризовано, па му је вештачки, загревањем на температури 115—130°Ц или распршавањем у вакууму на 60°Ц одузета велика количина воде. Млеко у праху може се справљати од пуномасног или обраног млека. Прво мора имати најмање једну четвртину масти, а воде не више од 4 од сто. Поновним додавањем вештачки одузете воде може се из 1 кг млека у праху добити 8 л млека (течног) односно за 1 литар течног млека потребно је свега 120 грама млека у праху.

Кондензовано млеко је згуснуто сирово млеко, из кога није одстранена сва вода и у које се обично додаје шећер.

Производња и потрошња млека у свету

Пре другог светског рата у нашој земљи трошило се мало млека. У Европи једино је Бугарска трошила мање млека по становнику:

Литар млека по становнику

Финска	381
Швајцарска	380
Енглеска	338
Шведска	323
Данска	321
Холандија	219
Немачка	154
Француска	114
Југославија	43
Бугарска	30

Нови Зеланд	2.591 литар
Данска	1.413
Швајцарска	671
Канада	653
Шведска	635
Финска	609
Холандија	531
Југославија	150

Производња млека, према подацима Међународног пољопривредног завода, повећала се у многим земљама после рата, али се највећи део млека у земљама са највећом производњом прерађује у разне сиреве и маслац. Тако је производња 1960. године износила по становнику:

У ХОЛАНДИЈИ СЕ МЛЕКО ТРАНСПОРТУЈЕ КАМИОНИМА ВОЗОМ, ПА ЧАМЦИМА ПРЕКО КАНАЛА ЗА ОДВОЂАЊЕ.

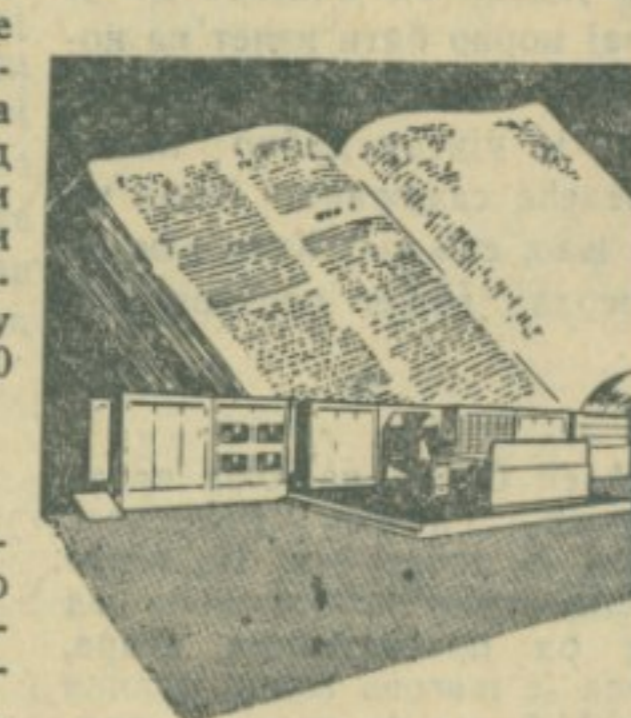
У НЕКОЛИКО РЕДОВА

Најгушћи саобраћај на свету забележен је на ауто-путу који води из Холивуда у Калифорнију: њиме просечно прође 225.000 аутомобила дневно.

Летећи изнад мора, које раздваја Алеутска од Хавајских острва, птица угара са Аљаске прелази раздаљину од 3.200 километара. Она лети просечно 26 метара у секунди и за ову „стазу“ њој је потребно свега 35 часова. У току овог лета угара махне 252.000 пута крилима.

За најдужи процес у историји сматра се онај који је вођен у Енглеској поводом спора око имања манастира Донхем. Трајао је 656 година, односно од 1283. до 1939. године.

За најдебљу књигу на свету сматра се „Историја Југа“. Из дата је у Америци и има 225 килограма. За покретање страница служи јој један мотор од 12 коњских снага а за њен повез утрошена је цела кожа једног тексаског бика.

Највећа слика на свету била је „Панорама Мисисипија“, коју је 1864. године насликао неки Џон Банвард. Слика је имала површину од 1,72 хектара а страдала је за време пожара.

ХИПНОТИЗИРАНИ ВОЗАЧ

У последње време хипноза налази све ширину примену не само у медицини већ и у многим другим областима људског живота. О хипнози којој се недавно подвргла двадесет четворогодишња Енглескиња Мери Придо писала је готово сва енглеска штампа. Пошто је два пута узастопце пала на возачком испиту јер је имала велику трему, она је решила да се обрати хипнотизеру. Уз његову помоћ Мери је пошла на испит потпуно спокојна и од прве га положила. Али, њавој није дао мира, и она се својим успехом похвалила пријатељима. Тако је за овај случај сазнала и полиција. Иако по њиховом мишљењу Мери није починила никакав преступ, они су „земолили“ професионалне хипнотизере да више не интервенишу у сличним случајевима да не би ипак дошло до несреће.

АНКЕТА ЗА КРЕВЕТЕ

Петнаест британских произвођача кревета је организовало анкету међу својим женским купцима да би сазнали коју врсту кревета оне највише воле. Из ње су видели да Енглескиње највише воле велике кревете. Према њиховом мишљењу идеалан кревет треба да буде широк 1,40 м, дугачак 2,60 м и да буде уздигнут пола метра од пода да би се испод њега лакше чистило.

У ТУЂЕМ ОКУ ВИДИ ТРУН А...

Инспектори који су на познатој плажи Бонди у близини Сиднеја у Аустралији били задужени да кажњавају купаче који носе сувише оскудне костиме, на крају су и сами били принуђени да замене своје минималне купаће гаиће постојанијим. На 8 цин

ЗАХВАЛНОСТ

Недавно је у Бостону умро као нежења један стогодишњак. Све своје имање оставио је трима „младим девојкама“ које је просио и које су га, све три, одбиле кад је имао 25 година. „Захваљујем им — писало је у тестаменту — што су ми својим одбијањем подариле мир и сто година живота“.

ЈОЦА МЕЂАВА

ИСТИНА

МОНТЕ КРИСТА

Познати роман „Гроф од Монте Криста“ заснован је на стварним догађајима. Већина епизода из тог романа Александар Дима је позајмио из аутентичних догађаја испричаних у успоменама сарадника париске полиције, извесног Жака Пешае. Ту налазимо под њиховим правим именима Јунаке Едмонда Дантеа, опата Фернију, Мерседес Кодруса и друге. Само се исход стварних догађаја не слаже с крајем романа.

Догађаји који су инспирисали Александра Диму почели су 1807. године. Обичан обућарски калфа по имену Франсоа Пико намеравао је да се ожени лепом девојком. Маргарета Фижеру била је не само лепа, већ и богата: њен мираз процењен је на сто хиљада франака, што би данас износило неколико милиона. Предстојеће венчање није давало мира Пиковом супарнику, удовцу-крчмару Матјеу Лупију, који се безуспешно удварао девојци. Лупио је одлучио да по сваку цену спречи брак. И он је шэф полиције војводи де Ровиго написао пријаву против Франсоа Пикоа окривљујући га за саучешће у завери чији је циљ био да се на престо врате Бурбои.

Три дана пре свадбе, на велико Маргаретино очајање, младожењу су ухапсили. Ота да је прошло много година а о њему се ништа није чуло.

Петнаестог фебруара 1815. године у Париз је стигао неки Јосеф Лишер. Под тим именом скривао се Франсоа Пико коме је долазак на престо Луја XVIII отворио врата тврђаве-затвора Фенестрел у Пијемонту. У елегантном и очигледно богатом човеку ни ко није могао да препозна скромног и сиромашног обућара, некадашњег вереника Маргарете Фижеру. Године проведене у тамници прекадиле су га и, ма колико то изгледало чудно, обогатиле. У Фенестрелу се Пико спријатељио с неким свештеником из Милана, опатом Фарином

(у роману Фариа) који је био у тамници због неке политичке кривиче. На самртној постељи Фарина је завештао Пикоу огромно наследство: 8 милиона франака у непокретној имовини, драгуља за два милиона и три милиона у злату. Све то благо било је скривено не на острву Монте Кристо, већ на једном другом месту које је опат открио Пикоу.

После изласка из тамнице Пико је најпре потражио и нашао благо, а затим се посветио остварењу свог плана: да поново нађе Маргарету и да казни све оне који су били криви за његово хапшење. Дознао је да се лепотица Маргарета, пошто је „проплакала две године“, удала за Лупија, крчмара и потказивача. Маргарета је већ била мајка двоје деце, а њен муж је постао сопственик једне од најлукузнијих гостионица у Паризу.

Пикоу је био потребан доказ да је оклеветан и да је Лупио кривац. И он се упутио у Нем где је један Лупијев пријатељ, неки Али, држао скромно свратиште. Пико му је отишао у мантији и представио се као бивши затворенички свештеник, тобоже је дошао да испуни последњу жељу преминулог Пикоа. Испричао је да га је пред смрт Пико заклео да дозна име клеветника. И да би му одвезао језик лажни свештеник показао му је велик и блистав брилијант.

Крчмар је одговорио: — Матје Лупио. Помогли су му у томе бакалин Шобро и шеширија Солари.

Крчмар је добио драгоцен камен и одмах га продао да би за добијени новац купио раскошну кућу. Али, када је дознао да је јувелир дијамант који је од њега купио за 68 хиљада франака продао за 107 хиљада, осетио се преварен. Убио је јувелира и побегао из земље.

Добивши потребна обавештења Лишер-Пико се вратио у Париз и привремено запослио као келнер у раскошном

Лупијевом ресторану. Ту је увиђао не само своју бившу вереницу, већ и Лупијеве саучеснике Шоброа и Соларија. Једне вечери Шобро није по устаљеном обичају дошао у ресторан да са газдом одигра партију домина. Његово тело нађено је с бодом у срцу. На дршци ножа било је угравирано „Број један“.

Отада су на породицу Лупио почеле да се срчују несреће. Његову кћерку из првог брака, шеснаестогодишњу лепотицу, завео је неки кривош, принц де Кормано. Да би избегли скандал, родитељи су одлучили да се свадба одржи што пре. Али, младожења је изненада нестала. Ускоро је дошло писмо из Шпаније у коме је стајало да је „принц“ у ствари један одбегли робијаш. Нема сумње да је то био сам осветник.

Лупио је био приморан да своју жену, која се од узбуђења разболела, одведе на село. За то време пожар је уништио његов ресторан и његову кућу: Лупијев син, кога је рђаво друштво (очигледно добро плаћено да обави тај

посао) одвело на странпутицу, био је ухваћен у прикривању опљачканих ствари и осуђен на двадесет година тамнице у оковима.

Лупио се налазио на граници лудила. Почетком 1820. године жена му умире од туге. Убрзо после њене смрти, једне ноћи упао је у његов стан чвек завијен у црни плашт:

— Ја сам Франсоа Пико коме си ти украо вереницу и кога си отерао у тамницу. Шоброа сам убио, Соларија отровао, твоју кћер обешчистио и сина стрпао у окове. Ти си број три.

Главни клеветник такође је пао од Пиковог боджеца.

Али, у тренутку када је Пико хтео да побегне ухватио га је крчмар Али који је већ одавно препознао у Лишеру Пикоа и био сведок његове освете. За хуњање крчмар је тражио половину Пиковог богатства. И мада је Пико и са преосталом половином могао раскошно да живи као гроф од Монте Криста, одбио је крчмарев захтев. Шест да-

на касније крчмар је убио Пикоа и побегао у Енглеску.

Године 1828. када је Али осетио да му се смрт приближава позвао је једног француског свештеника и исповедао се. Замолно га је још да о свему томе поднесе извештај париској полицији. Истинита прича о грофу од Монте Криста није се завршила тако лепо као у роману Александра Диме.

Необична просидба

Један младић у месту Точелосо, Шпанија, донео је својој девојци као свадбени дар 400.000 у ситном новцу од 10 центимоса. Са једним трактором и неколико радника појавио се Антонио Родриго пред кућом Јозефе Каза. Људи су истоварали тешке цанкове и одвукли их у најбољу собу одабранице, где су садржину — све сам новац од 10 центимоса — истресли на подок док није био сав покривен.

Тада је Антонио заприсио девојку и она је одмах пристала. Сада се први заједнички посао брачног пара састоји у томе да сав ситан новац уредно сортирају и запакују, јер ће само тада банке, код којих је Антонио с тешком муком прикупио алуминијумски новац, примити натраг ситнићу и заменити је у новчанице пезета које су у оптицају.

ЈЕДНА МОДА И ЈЕДНА БРЗИНА

Од 1880. до 1909. године у Енглеској и Сједињеним Америчким Државама била су у моди шестодневна такмичења у трчању. Године 1888, на једном таквом такмичењу у Њујорку, Енглец Литлвуд постигао је фантастичан успех: за шест дана је претрчао 1.004 километара.

У тркама боб-санки постиже се брзина до 150 километара на час.

Доказ

Неки критичар замерио Бернарду Шоу што је у једној књизи написао „о болној празнини коју могу да проузрокују тренуци слабости“.

— Чудно сте се изразили — рече му критичар. — Откуда празнина може да боли?

— Како да не — одговори заједљиво Шо. — Зар вас још никад није заболела глава.

СЕМАФОРИ КОЈИ »МИСЛЕ«

У многим градовима света, нарочито у оним највећим, нормалан саобраћај озбиљно је доведен у питање. По мишљењу неких стручњака, саобраћајне гужве и закрченост на улицама моћи ће да се избегну помоћу електронских мозгова, који ће управљати саобраћајем. Електронски уређаји планираће правац за несметано кретање возила.

Први град у коме је електронски мозак преузео бригу о регулацији саобраћаја је Торонто, престоница Канаде. Захваљујући томе застоји у саобраћају су смањени, а просечна брзина возње је пове-

ћана, па је и проходност улица побољшана.

Семафори у Торонту спосрбни су да „мисле“ и решавају сваку ситуацију на улици. Њима управљају командни уређаји, који необично брзо реагују и отклањају сваку гужву и закрченост улица. Ако, на пример, треба отворити слободан пут ватрогасцима, довољно је да се притисне одређено дугме електронског мозга, па ће сви семафори на улици којом ватрогасна кола треба да прођу затворити бочице прилазе све док поворка ватрогасца не стигне на место пожара.

РЕКЕ ДОНОСЕ СМРТ

Никада европске реке нису биле тако загађене као данас. На изворишту Рајне у Швајцарској на кубни сантиметар воде долази свега 30 бактерија, да би на холандској граници тај број био око 10.000 пута већи. Кроз Рајну пролазе око 40.000 тона соли дневно што је довољно да се униште сви холандски вртови, баште и цвећњаци. Најзад, Рајном сваког дана протиче 300 тона нафтних отпадака.

У околини Париза вода Сене је до те мере загађена да риба у њој више не може да опстане. Чак и најотпорније врсте изумиру. Разни детерџенти који у немачку реку Некар доспевају канализацијом и из фабрика образавали су у последње време у неколико махова слој пене дебеле преко два метра. Забележено је да се неколико веслача који су у каноима наишли на пуну угушину у њој, а два морнара која су пала са палубе свог брода нису могла да се ишчупају из лепљиве масе.

Анализе 2.000 узорака речних вода из околине Милана показала је да су

оне до те мере загађене да се финансијски и не исплати прочишћавати их. Волга, која прима око половину речних вода европског дела СССР, има данас око 20 пута мање шарана него почетком овог века а пастрмке и кечиге су готово потпуно ишчезле. Најзад, месо риба из немачке реке Елбе толико се осећа на хемикалије да се њоме данас могу да хране једино сви ње.

Овакво поразно стање у европским рекама не зачуђује када се зна да, на пример, само отпадне воде 1.000 фабрика подигнутих на њеним обалама, Лоару 600, Рону 700 а Рајну и Мозел 500. Године се у француске реке излучи шест милиона тона отпадака и разне прљавштине.

Једини излаз из ове ситуације представљају уређаји за прочишћавање воде који подигнути на обалама река и сами личе на чинице фабрике. Њих већ има половина данских градова али само пет од 24 великих француских градова, ниједан у Шпанији и Италији. За прочишћавање загађених речних вода Западне Немачке троши

се 12 милијарди марака а Француске 8,8 милијарди франака годишње.

Проблем прочишћавања речне воде најфикасније је решен у Руру који представља један од најзагађенијих крајева наше планете, са најачом индустријском концентрацијом на свету. На девет милиона становника, 2.200 фабрика и близу половине индустријске производње Западне Немачке долазе свега четири омање реке. У-

пркос томе воде Рура су данас препуне риба и образују десетине бистрих језера угодних за купање и освежавање. Само на обалама Еншара 26 фабрика прочишћава реку од фенолских и других отпадака. Преко 1.400.000 кубних метара отпадака и прљавштине који се дневно бацају у Темзу такође се прочишћавају тако да морска риба долази у ушће Темзе као никада раније.

ЧУДНЕ БОЛЕСТИ

У току не тако давне историје било је више болести којима се ни онда а ни данас не зна узрок. Појављивале су се у једној или више држава и ишчезавале исто онако тајанствено као што су и долазиле.

Од такве једне болести оболели су 1027. године становници немачког села Колбирга. Људи су добијали лудачке наступе играња, свађали се и викали. После извесног времена болеснике је обузила обамрлост која се код многих завршавала смрћу. Код оних који су болест преживљавали остали су тешки знаци психичке неуравнотежености.

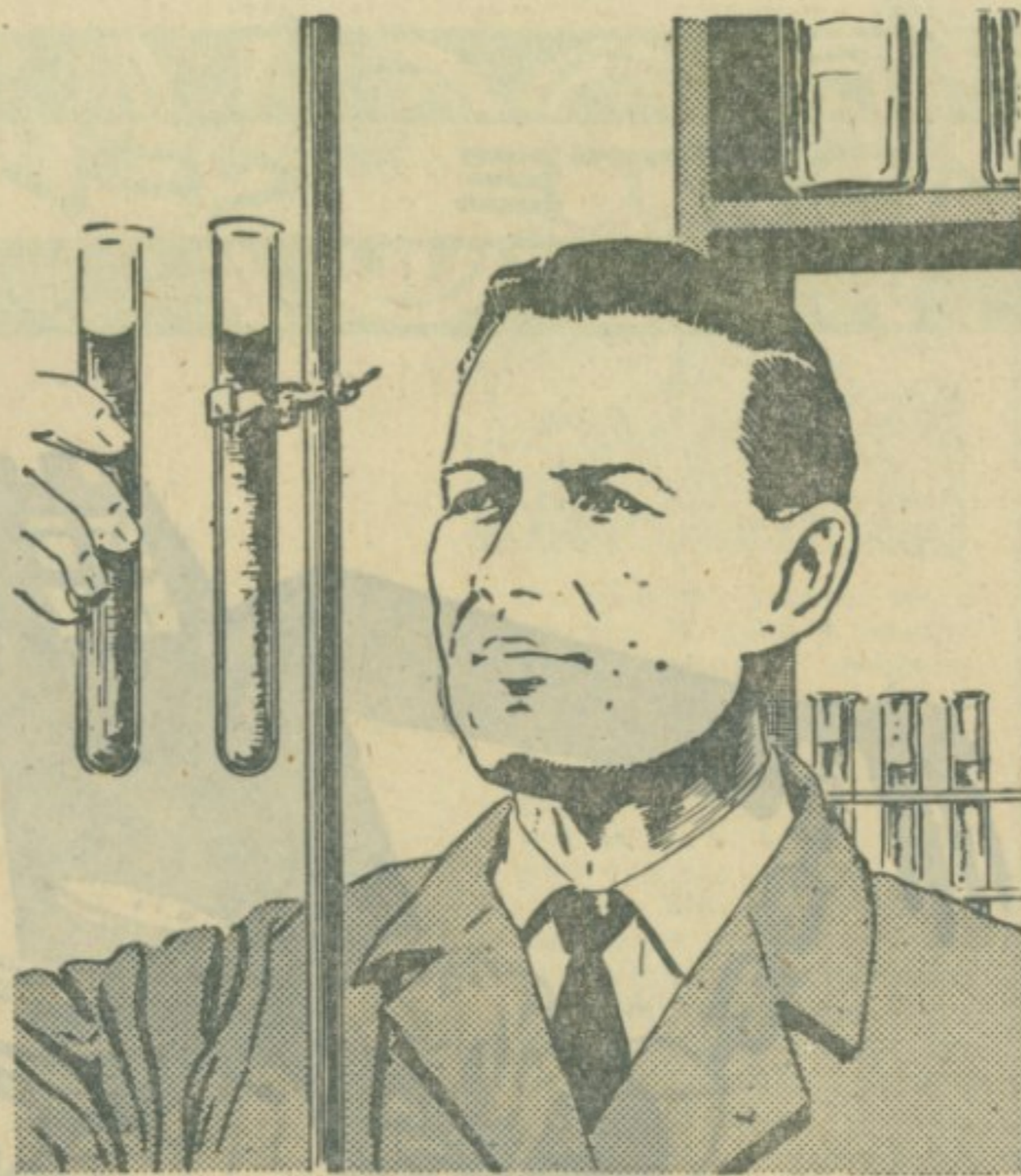
Још јачи талас те болести захватио је 1374. године велики број европских градова. Људи, жене, и деца сатима су играли по улицама све док ни су потпуно исцрпени падали на земљу. Викали су, имали су разна привиђења. Многи су повраћали и падали у обамрлост из које се више нису повратили.

Крајем петнаестог и почетком шеснаестог века у Енглеској се појавила једна чудна

болест позната под називом болест знојења. Опис ове болести оставили су нам многи писци, али је најбољи онај који је дао Џон Кеј у својој књизи „Знојење“, која се појавила 1552. године. Болест је долазила нагло, без икакве опомене, и то у току ноћи. Главни симптоми су били јака грозница, повраћање и малаксалост. Болест је пратило ненормално знојење које није престајало од почетка болести до смрти. Смрт је долазила невероватном брзином. У највећем броју случајева болесник је умирао после једног дана а често и у току неколико часова од почетка болести.

Та је болест харала Енглеском у три наврата. Први налет је био 1426. године, други 1507. и трећи 1518. Други талас био је најслабији, а трећи најјачи. Том приликом смрт је наступала већ после два или три часа од појаве.

Четврти и уједно и последњи налет ове болести био је истовремено и најстрашнији. Само, овог пута Енглеска је била поштеђена, болест се појавила на европском конти-

ненту. У Аугсбургу је само у току пет дана умрло 15.000. Било је градова у Европи где је умирало и по 1000 лица дневно. Баш у то време Турци су опседали Беч, али су због тога што је њихова

војска почела да оболева од те болести морали да напусте опсаду и да се повуку.

Научници нису успели да пронађу ниједну данашњу болест која би и најмање личила на болест знојења.

ОДГОВОР ЗА ОДГОВОРОМ

О Сократу се прича и ова анегдота. Једнога дана неки човек протрча покрај Сократа, а иза тога човека јурио је други са тојагом у руци и викао:

- Држите, убица, држите га!
- Сократ се и не помаче. Кад до њега стиге онај с тојагом, обрати се љутито Сократу:
- Јеси ли глуп, зар ниси могао да препречиш пут оном убици?
- Сократ га мирно упита:
- Шта ви подразумевате под именом убица?
- Чудно питање, па убица је човек који убија.
- Дакле, то је каспин — рече Сократ.
- Ти се правиш луд. Ја сам хтео да кажем да је то човек који убија друге људе — рече човек с тојагом.
- Ах, знам, то је војник — додаде Сократ.
- Глупане! Не војник, него човек који убија људе у време мира.
- Сад ми је јасно. То је целат — опет додаде мирно Сократ.
- Ти си потпуно луд. Зар не схваташ, то је човек који убија људе у њиховим кућама.
- Е, сад разумем, рече Сократ. То је, ваљда, лекар.
- Човек са мотком виде да с овим неће изаћи на крај, па крене даље у потеру, али касно.

ЧИТАВО СЕЛО У ЈЕДНОЈ КУЋИ

Најмање насеље у Мађарској, а вероватно и у свету јесте „село“ Беретвашпуста у источном делу земље. Ово минијатурно насеље у просторној мађарској равни има једну стамбену зграду и једног јединог становника — старог Антала Нађија.

Беретвашпуста је додуше најмање, али није једино мало гнездо у овом крају. Откако су Турци у 16. и 17. веку готово уништили становништво, никакву реткост не представљају насеља у којима живе само четири или пет породица.

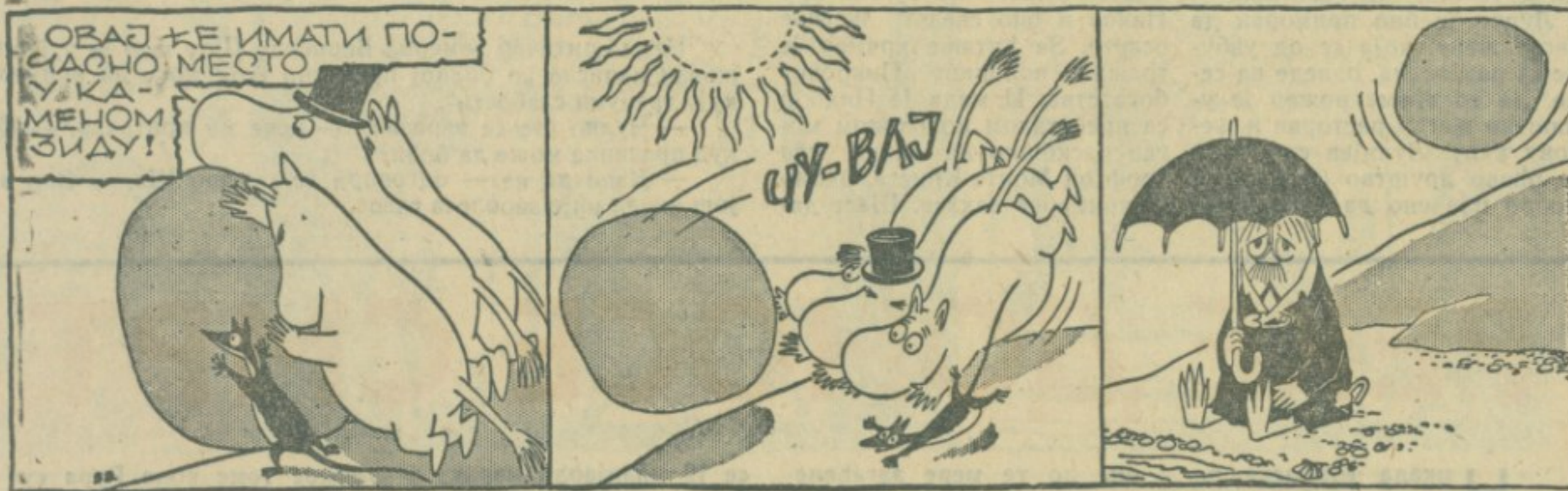
Антал Нађи је потпуно одвојен од света. Он нема ни електрику ни водовод. Најближа железница и најближа пошта удаљене су 12 киломе-

тара. Један узан путељак и прашњав колски пут воде у Беретвашпуста, кућицу покривену сламом, опкољену акацијама, тополама и јарко црвеним петунијама и са бунарном пред вратима.

Антал Нађи је удовац. Овде се родио и ту жели да умре. Пошто му је жена умрла, напустила га је и кћерка: удала се и отишла у „право“ село. Нађи обрађује једно јутро земље, а осим тога запослен је као ноћни чувар у једној пољопривредној задрузи. Иначе он нема ни радио, нити чита новине. О свету зна само толико колико чује од „каубоја“ из пуста.

— Овде имам свој мир, — каже он. Изгледа, то му је довољно.

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

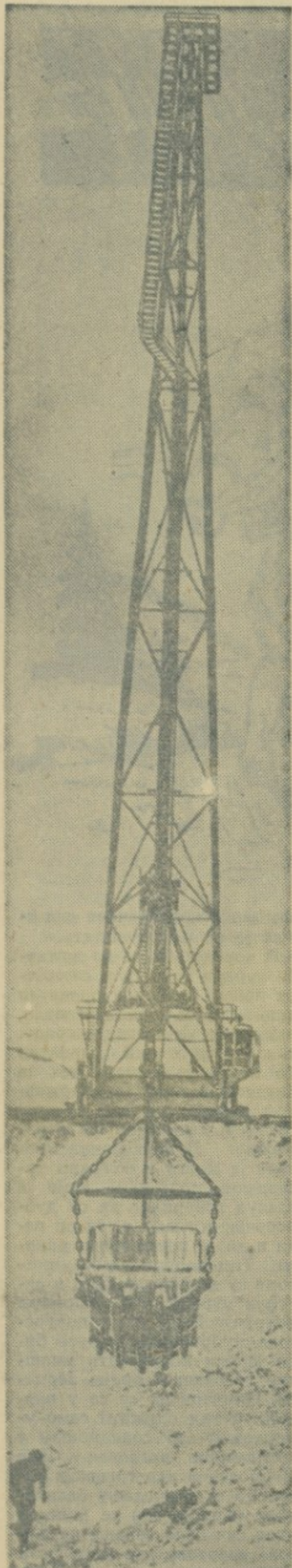

ЧЕМПРЕСОВ ВРТ

Савезна држава Флорида у САД, обухвата истовремено полуострво у Мексичком заливу. Открили су је Шпанци 1513. године, а прво насеље подигнуто 1565. године. После дугих борби између колонијалних сила, Флорида је назад припала Америци.

У њеном централно делу налази се чувени чемпресов врт, препун реица и потока, канала, острва и егзотичног биља са свих континената. Моторни чамци клизе лагунама и омогућавају посетиоцима да по

ред осталог виде и представнике мало познатих биљки. Овај парк често користе и филмске компаније за снимање филмова у којима се приказују догађаји са пацифичких острва. Има и других занимљивости, али пријатну шетњу кроз овај парк треба добро платити да би се уживало у лепом погледу, разним продавницама и атракцијама као што су специјални акваријум у коме се кроз прозоре види подводни балет.

НАЈВЕЋИ БАГЕР НА СВЕТУ „ВИСОК“ ЈЕ КАО ПАЛАТА „АЛ-ВАНИЈА“. У ЊЕГОВУ ЧЕЉУСТ МОЖЕ ОДЈЕДНОМ ДА СТАНЕ 10 КУБИКА ЗЕМЉЕ

БАГЕР КОЈИ КОРОЧО

У богатом рударском басену Битерфелду, у Демократској Немачкој Републици, једна река променила своје корито. Разлог: ток ове реке онемогућавао је искоришћавање угљених налаза, па су се рударски стручњаци одлучили да је „пресеку“. Овај задатак обавиће два челична горостаса, чија чељуст одједном може да „загризе“ залагај од 10 кубика.

Самоходни багери, највећи ове врсте у свету, изграђени су у Украјини. У току једне смене они ће покретати с места по 4 хиљаде кубика земље и камена. „Кашика“ цинковског багера може да се спусти до дубине 35 метара и да подигне терет од једне тоне на висину од преко 70 м.

Крак багера дугачак је 60 метара. Њене захватна кашика може да се „одбаци“ на даљину од 57 метара. Челични цинк може и да се креће. Дужи на његовог „корака“ износи 1,80 метар. Вагер је у стању да „корача“ брзином од 200 метара на час, под условом да је терен погодан. Интересантно је да се овај колос помера само уназад, као рак.

Совјетски самоходни багер-рекордер има снагу 170 коња, што је равно јачини 26 аутомобила просечне снаге.

МУЖЕ С ВАЗДУШНИМ ПУТНИЦИМА

Не једном је потврђено да су људи кад се возе авионом знатно забрављенији него кад путују возом или бродом. Можда је томе један од узрочника страх. После сваког лета у авионима остају забрављени фотографски апарати, кишобрани, лепе зе, шешири, штапићи за пири, нач и друге ствари. На разним аеродромима света виђене су угледне личности разних народности како босоноте очекују царински преглед. Није се радило ни о каквом претресу већ о заборавним људима, који су испод седишта или на неком другом месту оставили ципеле, или сандале и више их нису могли пронаћи. С времена на време власти открију и цело одело у нуспросторији авиона. Не-

га ту остављају кријумчари које је полиција приметила на уласку у авион: за време лета они се пресвале да након слетања не би били препознати по одећи. На ваздухопловним линијама Истока рођаци у знак опроштаја доносе путницима сваковрсне посласнице. Међу њима се налазе: скакавци, овчје очи, рибе главе итд. Може се замислити зарепашење путника кад угледа суседа који, на пример, грицка у сласт крокодилску шапу. Неки путник на линији између Карачија и Бомбаја извадио је из свог пртљага мали примус на гас, поставио га

на под авиона, упалио и почео да припрема воду за чај. Није редак случај да путници муслиманске вере понесу читаво казанче топле воде и, сходно старом верском обичају, скину сандале те оперу ноге пре јела. У Индији се често могу видети путници који под мишком носе велику кутију коју не испуштају за време лета из руке. У кутији се налази урна са пепелом рођака покојника, која се према верском обичају ниједног тренутка не сме испустити из загрљаја. Забележен је и овакав случај: један шеик који је путовао за Бејрут чудно се што

авион на полазном аеродрому дуго није узлетео. Нестрпљив, он је у једном тренутку дао знак својој пратњи која је на искићеним коњима чекала његов полазак. Бедуини су добро разумели знак свог господара, устремили су се према авиону и гурањем хтели да помогну да узлети. Путници често немају разумевање за прописе, којима се забрањује да се у кабини за лутнике налазе и животиње. Они долазе на аеродром са мајмунима, змијама, дабровима па чак и малим којотима у загрљају. Један амерички фотограф је направно читаоном у авиону када му нису,

дозвољени да поведе собом својих седам папагаја. У Техерану су недавно службеници авиона са зарепашењем открили у једној колевци вешто увијеног малог леопарда кога је власник упорно покушавао да прокријумчари као мачку.

ДА СЕ НЕ ЗАМАРАЈУ

У једном шведском листу недавно се појавио следећи оглас:
„Док ви удобно проводите свој годишњи одмор у свом дому са папучама на ногама и књигом у руди, изненадите своје пријатеље картом из Хонолулуа или са Хаваја коју ћемо уместо вас послати ми“.

СТАРИНЕ ДУБРОВАЧКЕ ГЛАСОНОШЕ

У сачуваним дубровачким документима на прве писане спомене о курирској служби nailазилимо у градском Статуту из 1272. године. У њему се каже да су, ако то тражи Република, сви грађани дужни да је врше, били они властела, свештеници или пучани, јер је „она ванредно значајна и опште нужна за политику дубровачке државе“.

Сасвим је разумљиво да први нама данас познати писани документ о курирској служби у Дубровнику не означаје и њену старост. Свакако су и пре тога курири из Дубровника, по потреби града, одлазили у унутрашњост Балканског полуострва, у Рашку и босанску државу, у зетску, па потом и у Бугарску, а затим у Венецију и у Угарску што је и разумљиво, јер је Дубровник са свим тим земљама имао дипломатске и трговинске везе неколико векова пре него што се у његовим државним актима први пут помиње курирска служба.

Везу између Дубровника и унутрашњости Балканског полуострва одржавали су за то нарочито плаћени курири звану књижици (књига — писмо), листоноше, књигоноше. Служба дубровачких курира може се пратити од XIV века до пропасти Републике (1808). Они су преносили преписку дубровачке владе с посланицима на разним европским и италијанским дворима и конзулима у дубровачким колонијама, а предавали су адресатима и позиве пред судове у Дубровнику.

Што се тиче приватних писама, курири су их смели узимати само у повратку, јер се иначе преносио приватне пре-

писке вршио трговачким караванима, који су путовали врло споро. Велики трговци имали су своје курире, који су путовали на свој ризик. То су били најсмелији дубровачки момци, који су умели да савладају све невоље на које су nailазили. Такви курири били су у неку руку пустошници, нису презали ни да поделе мегдан кад би се негде сусрели с нападачима.

Колико је дубровачком државном куриру требало да дође до одређеног места, зависило је умногоме од тога да ли је он ту своју дужност вршио лети или зими. Јер, зими је, понекад, требало два пут више времена него лети. Међутим, дубровачка влада имала је неке своје „норме“ за курирску службу, које су биле од давнина утврђене. Тако је на пример, куриру у XIV веку да стигне од Дубровника до Смедерева требало седам дана, а исто толико до Новог Брда, Рудника и Трпаче. У XVI веку дубровачки државни курир стигао је до Цариграда за петнаест дана.

Када су Турци освојили југословенске државе, Дубровачка Република је и даље задржала изузетно право да њени курири с дипломатском поштом одржавају везе не само с Цариградом него и с многим насељима у унутрашњости Балканског полуострва. Већ од треће деценије шеснаестог века почиње да се развија курирски саобраћај између Дубровника и његове колоније у Београду. Крајем шеснаестог века дубровачки курирски саобраћај у Србији толико је развијен да курири преносе поруке и значајна писма не само у поједине дубровачке колоније него одржавају и сталну ве-

зу између Дубровника, Београда и Цариграда. Колику су им помоћ у томе пружали Турци види се најбоље по томе што су при вршењу своје дужности имали и оружану пратњу, нарочито у пределима између Ниша и Београда, кроз густу и готово непроходну шуму.

Неколико векова дубровачки државни курири били су једини који су преносили дипломатску пошту западних европских држава за Цариград, у земље Мале Азије, у Грчку, Египат и у онај део Балканског полуострва којим су господарили Турци. Улазне тачке на том путу биле су: са севера Београд, а с југа Дубровник и Котор. „Путеви који су из ових градова водили према истоку представљали су главне а често и једине саобраћајнице којима се на свом путу према Цариграду могао кретати европски курирски и касније поштански саобраћај“.

Велике европске силе: Аустрија, Шпанија и Француска, често су се обраћале Дубровнику да њене посланике, дипломатске курире или само преписку пребаци својим већ уходаним путевима у Цариград, молећи при томе и заштиту од ове државице која је у огромној Турској царевини уживала посебна права и изузетне привилегије. Тако су курири Дубровачке Републике постали најсигурнија веза европског запада с Левантом, а у исто време и најбољи обавештајци о ономе шта се дешава у балканском делу турске царевине и у самом Цариграду, јер су се на свом путу слободно кретали. Из тих је разлога Дубровник постао један од најзначајнијих европских обавештајних

центара, посебно за догађаје у турској царевини.

Године 1533. султан Сулејман Величанствени у једном свом ферману одређује аустријском цару Фердинанду да своје посланике за Цариград може да упути само преко Дубровника, што значи смером који је „одвајкада коришћен, и кога користе и Дубровчани и Турци“.

Нарочито се живо развила курирска служба између Дубровника и Београда у другој половини XVI века. Београд је постао за Дубровчане и најближа северна излазна тачка за Мађарску и Аустрију, а поред тога и једна од њихових најзначајнијих и најбогатјих трговачких колонија. Од Београда до Будима дубровачки курири стизали су за шест дана, и таква се „брзинска маршрута“ задржала све до друге половине XVIII века.

У једном уговору склопљеном у Дубровнику марта ме-

сеца 1550. године између Републике и курира Фране Сумчића каже се: „да се овај обавезује у року од тринаест дана стићи из Дубровника у Будим с тим да му се не рачуна дан поласка из Града (Дубровника)“. Према томе, овај курир требало је да за седам дана стигне у Београд, а одатле за шест у Будим. На повратку требало је да сарати у Београд и Смедерево. Сваки дан закашњења одбијало му се од уговорене награде. Дакле, од Дубровника до Будима, преко Београда требало је куриру тринаест да-

на; сваки прекорачени дан ишао је на његову штету.

И поред забране да државни курири уз осталу службenu пошту понесу и приватно писмо, то се ипак дешавало, разуме се уз знатну награду. Док су трговачки каравани до Београда стизали тек за двадесет и више дана, државном куриру требало је само седам. А хитна порука за пословног Дубровчанина значила је много и његовим трговачким пословима. Није се узалуд говорило да су дубровачки трговци људи од речи и да „с њима вреди радити“. Том добром гласу умногоме су допринели брзи и сигурни курири. На широком подручју Балканског полуострва Дубровчани су дуго били једини конкуренти мноштву трговаца Јевреја, Јермена, Цинцара па су се у чаршији могли одржати само у порношћу и солидношћу у трговачком пословању. Име Дубровчана као трговца изгубило се у предању балканских народа, али се понегде ипак сачувало сећање на њихове квартове где су живели и пословали.

Током неколико векова њих су с матичним градом повезивали курири. Понекад неким од тих Дубровчана, који су живели расејани по многобројним варошким насељима од Босне па све до Црног мора, није било баш најлагодније кад им се пред кућом појавио курир из њиховог родног града и уручио им државно писмо, с печатом Републике. У њему је могло да пише да се с првим караваном који ће проћи кроз његово место за Дубровник — представи „скрушено“ влади Републике...

Курир, почашћен од прималоца поруке, кренуо би убрзо даље, јер је њему било тачно одређена „маршрута“ и свако сувишно задржавање требало је да надокнади како и сам не би морао да одговара строј и неумољивој влади свога родног града.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

КАДА СУ КРЕНУЛИ ДЕЈВИ ЈЕ НАМЕРНО, НА РАЗНЕ НАЦИНЕ, ОДАВАО СВОЈ ПУТ...

О, КАО ШТО ЈЕ И ПЛАНИРАО, ВИДРА СЕ НА ТО УКВАТИО.

НЕКО ИДЕ... БЕЛОДОЛИКИ!

ДЕЈВИ ЈЕ НАГОНИО ДЕЧАКА ДА ЖУРИ ЗНАЈУЋИ ДА ЋЕ ВИДРА, КОЈИ САМО ЧЕКА ЗГОДАН ТРЕНУТАК ДА ИХ НАПАДНЕ, ПОЋИ ЗА ЊИМА.

НАСЕО ЈЕ! ДОБРО ЈЕ! А САД ДОЛАЗИ ТРЕНУТАК КАДА ЋЕ ДЕЧАК МОРАТИ ДА СЕ ОДЛУЧИ!

ПОШТО ЈЕ ОДМАМИО ВИДРУ ДАЛЕКО ОД ОСТАЛИХ ИНДИЈАНАЦА, ДЕЈВИ ЈЕ ОДЛУЧИО ДА МУ ПРУЖИ ПРИЛИКУ ЗА НАПАД А НИКА СТАВИ НА ПОСЛЕДЊУ ПРОБУ.

НИКО, МОРАМ МАЛО ДА СЕ ОДМОРИМ! ТИ СЕ ИСПИНИ НА ВРХ ОНОГ БРДА И ЧУВАЈ СТРАЖУ!

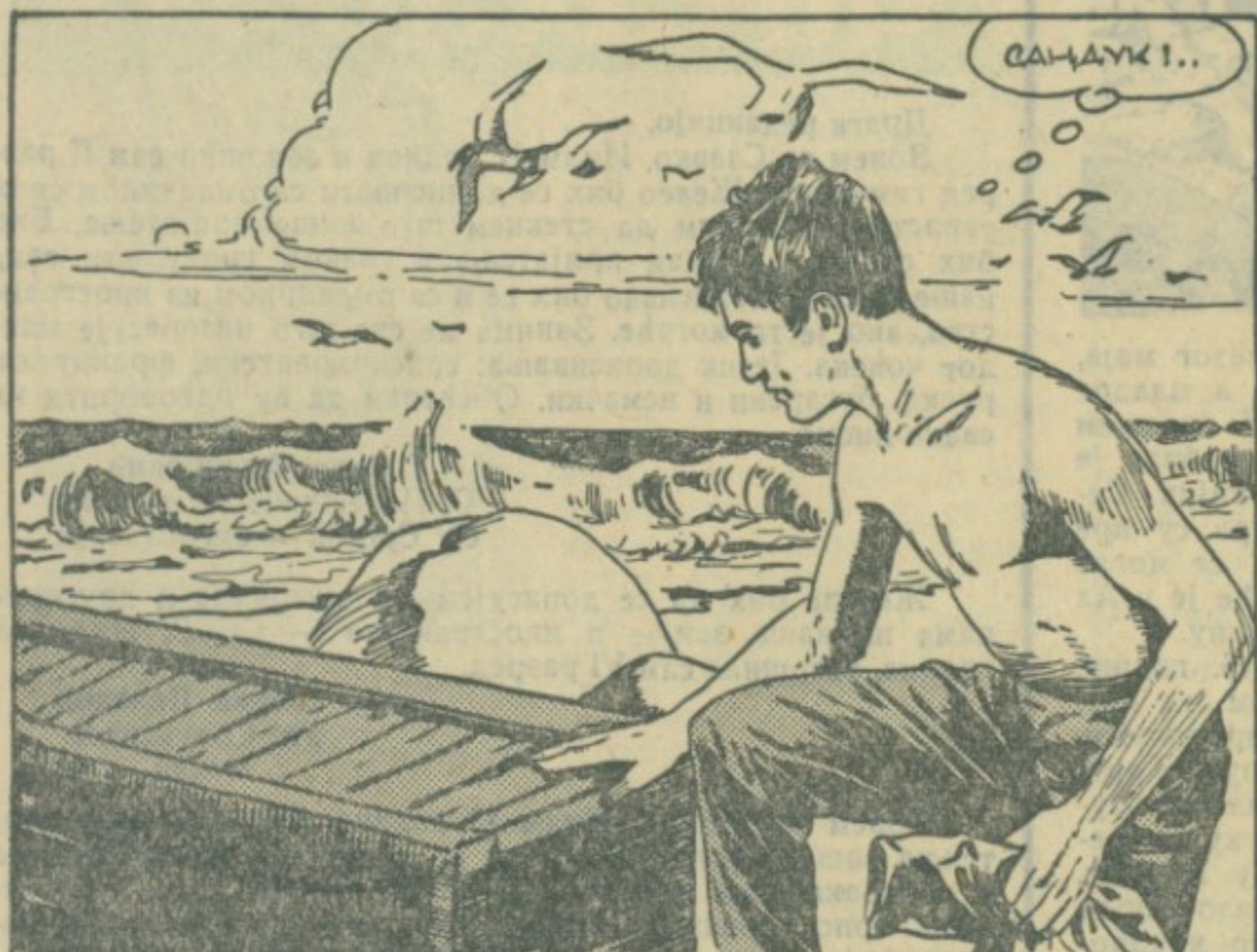
НИМАЛО УТЕШНО

У хотелским собама на Флориди однедавно се могу прочитати следећи натписи:

„Наши чаршави су од синтетике. Уколико и поред тога желите да пушите у кревету, направите најпре тестамент, телефонирајте ва трогасцима и затражите од погребног предузећа каталог са урنامа у које ћемо касније сместити ваш пепео“.

Тајанствено острво

ПО РОМАНУ
ЖИЛА ВЕРНА
ЦРТА: И. КРУЉЕВИЋ

САНАЈК!

НЕ МОГУ НИ ДА ГА ПОМЕРИМ... ШТА ЛИ ЈЕ У ЊЕМУ КАД ЈЕ ОВАКО ТЕЖАК... МОРАМ ЗАВИТИ ОСТАЛИМА...

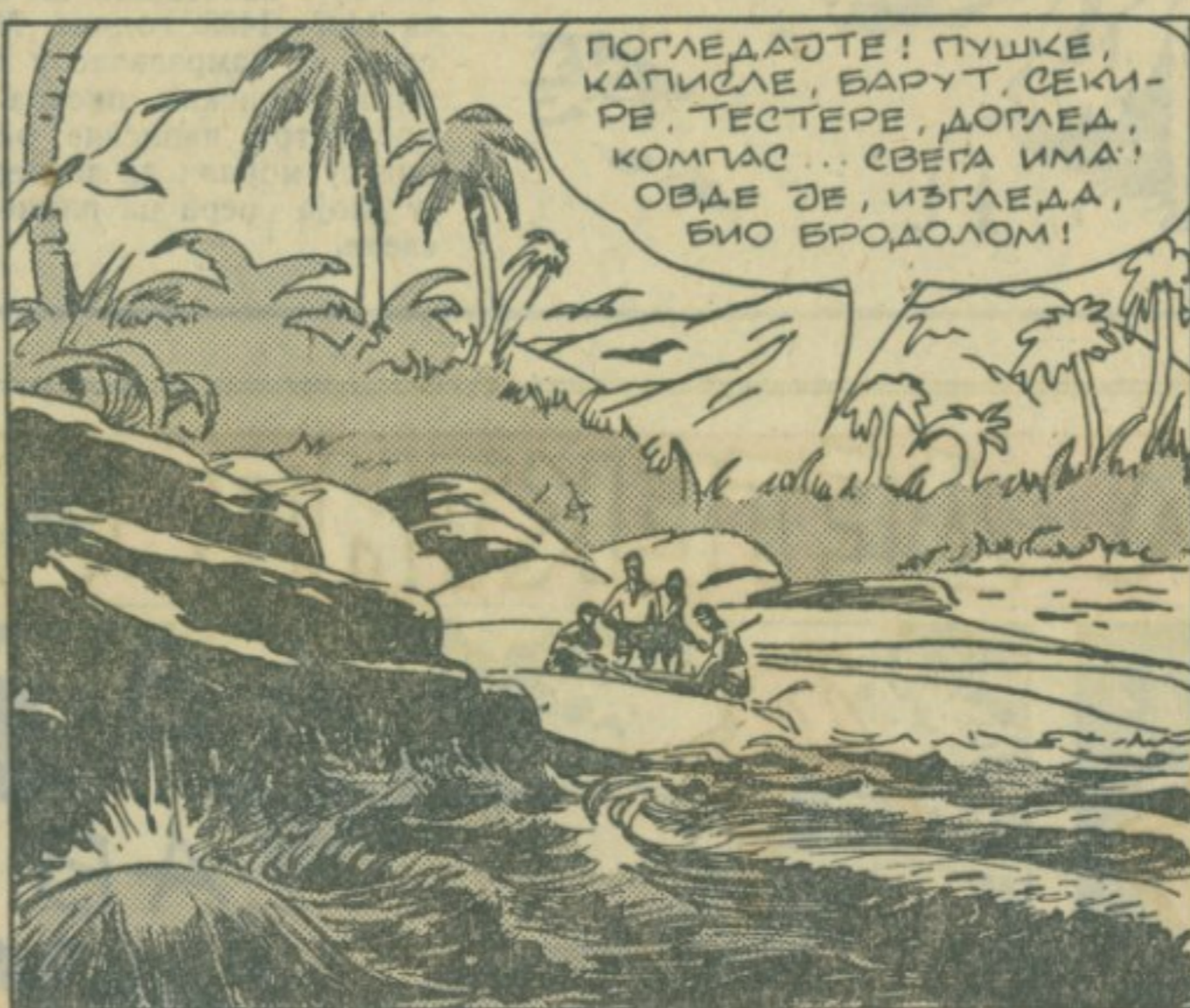

НЕШТО СЕ ДЕСИЛО, СМИТЕ...

СПИЛЕТ, НА ОБАЛИ САМ НАШАО САНАЈК. ТОЛИКО ЈЕ ТЕЖАК, ДА НИ САМ МОГАО НИ ДА ГА ПОМАКНЕМ!

Искриван

ПОГЛЕДАЈТЕ! ПУШКЕ, КАПИСЛЕ, БАРУТ, СЕКРЕ, ТЕСТЕРЕ, ДОГЛЕД, КОМПАС... СВЕГА ИМА! ОВДЕ ЈЕ, ИЗГЛЕДА, БИО БРОДОЛОМ!

АКО ЈЕ ТАКО, ОНДА МОЖДА НИСМО САМИ НА ОСТРВУ. МОРАМО БИТИ ОПРЕЗНИ ДОК ТО НЕ САЗНАМО!

Шах СПАСКИ

БОРИС Васиљевич Спаски, или како га пријатељи зову Борја, рођен је у Лењинграду 30. јануара 1937. године. Фотографија начињена 10 година касније у лењинградском Дому пионира, представља детаљ са симултане утакмице велемајстора Ботвиника. Ботвиник, у то време кандидат број 1 за упражњено место првака света, стоји замишљен над позицијом. Са супротне стране табло главница плавоког дечака окруженог вршњацима. Како је Борис Спаски са десет година нашао место на једној оваквој симултаног утакмици?

Вихор другог светског рата раставио је породицу Георгија Спаског. Син Борја евакусан је са децом из Лењинграда у Кировску област где је провео цело време рата. Те године можда су биле пресудне за шаховску будућност да нашег шахисте број 2 у све

ту. Имао је само пет година кад се упознао са шаховском игром.

После завршетка рата породица се поново нашла на окупу: родитељи, старији брат и сестра. Борис је ишао у школу и посећивао Дом пионира где је играо многе шаховске партије. Убрзо се иста као међу вршњацима. Од 1946. год. почео је озбиљније да се бави шахом па му је за учитеља одређен велемајстор Толуш. Напоређо са шахом бавио се атлетиком. Његова витка фигура била је као створена за врсног скакача увис. Резултат од 180 см. уврстио га је у кандидате за чла на омладинске атлетске репрезентације Совјетског Савеза. Смењивали су се дани које је Борја проводио у школи, на стадиону и у Дому пионира. Његов тренер за скок увис није био задовољан због толике љубави младог атлетичара према шаху па му је одлу-

чно саопштио: „Атлетика и шах не иду заједно. Бирај!“ Свет је можда остао без једног Валерија Брумела, а Спаски се прихватио шаха и у ње му почео да осваја висине. Ево само неких резултата: Букурешт 1953. — 4—6 место, Анверс 1955. — освојио омладинско првенство света, Лењинград 1956. — дели 1—3 место на првенству СССР, Мар де Плата 1960 — дели 1—2 место са Фишером, Баку 1961 — побеђује на првенству СССР, Београд 1964 — побеђује на

јубиларном велемајсторском турниру...

Спаски је са одличним успехом завршио десетогодишњу школу у Лењинграду, а затим му је требало пет година да заврши журналистику на Универзитету у Лењинграду. Ипак, новинарско перо није му, бар за сада, занимање. Ради као шаховски инструктор.

Спаски се одликује по томе што је потпуно предан шаховској игри и што са вапедном енергијом улази у турнирски борбу. Његови челични нерви дали су повода велемајстору Фишеру да каже: „Спаски седи за столом са истим изразом лица и када митира противника и када при-ма мат“.

БЕВЕРВАЈК. — Отварање главног велемајсторског турнира у Бевервајку, у Холандији, протекло је врло свечано и необично. Кад је требало да играчи извуку бројеве на основу којих би били уврштени у турнирску табелу и одређен распоред парова, на сцену је ступио специјално конструисан механички кран. Учесници су по реду се дали за управљачки пулт и укључивали „механичку руку“ помоћу које су са предњег дела бине, где се налазило 16

корица за акта, дизали једну. Управљање краном било је је дноставно и није захтевало од велемајстора специјалну припрему.

БЕОГРАД. — У лето 1955. године у Београду је одигран меч од пет партија између девојчица и дечака — будућих мајстора. Данашњи интернационални женски шаховски мајстор Катарина Јовановић победила је с резултатом 3:2 Драшка Велимировића, који је седам година касније постао шаховски мајстор.

СА ШАХОВСКИХ МЕРИДИЈАНА

РИГА. — Часопис „Шах“, који излази у Риги, објавио је у свом мајском броју интервју с Петросяном и Спаски о изгледима за коначан резултат у мечу за првенство света. У часу давања интервјуа стање је било нерешено: 2:2. Њихови одговори нису обилovali сензацијама; Петросян је предвидео да ће с минималним преимућством победити шампион, док је Спаски то исто прогнозирао, али у корист претендента на звање шампиона света у шаху. На крају интервјуа објашњено је да Петросян и Спаски живе у Риги. Георгиј Петросян ради у трговини, а Јуриј Спаски као електричар у Дому спорта „Даугава“.

МОСКВА. — Меч-турнир за првенство света 1948. године био је веома интересантан за финалисте. Прва два круга играла су се у Холандији, а за тим су Ботвиник, Смирлов, Керес, Решевски и Еве прешли у Москву где су играна преостала три круга. У част тога турнира биле су пуштене у оптицај три марке. На

двема маркама — од 30 и 50 копејки — приказан је Дом савеза у чијој је „Сали стубова“ игран меч, док трећа марка од 40 копејки представља типичну шаховску марку: ње на основу чини штит на коме се налазе шаховска табла и топ.

ЦИРИХ. — Шаховска каријера интернационалног мајстора Хенри Гроба одвија се између сликарских реквизита и шаховске табле. Дипломе сликара добио је 1923. године, а само годину дана касније титулу националног шаховског мајстора. За више од четири деценије рада иза њега је остало преко 500 портрета и пејзажа, запажени резултати на шаховским такмичењима и успешно пропагирање шаха преко штампе. Недавно је у Швајцарској изашла књига „Уметник Хенри Гроб“ у којој се налази извештај о броју репродукција. У књизи се налазе портрети низа великих шаховских мајстора с којима се Гроб сусретао на шаховским такмичењима, међу њима Аљехина и Флора.

РИТАМ ПУЛСА

Број удара пулса у мину различит је код људи и животиња. Док се код човека у једној минути може избројати 70 удара,

код корњаче тај број износи 13, код слона 30, код коња 40, а код пса 90. Код зеца, пак, пулс бије брзином од 200 удара у мину.

Најтоплије најхладније

Данашњи метеоролози показују велико интересовање за податке о времену који се могу наћи у старим летописима, хроникама и књигама. Из тих података види се да је у Европи једно од најтоплијих лета у прошлости било 1540. године. Жетва у Лорени обављена је већ почетком јуна што је у том крају Француске необично јено а Гарона је пресохла тако да су све воденице на тој великој реци престале да раде.

Лета 1504. године, каже се у једној старој хроници, небо је личило на у-сијани бакар а земља на зажарени котао. Стока је сишла с планина да се напоји на великим рекама. Јагода је у Лорени 1420. године било већ 19. апри-

ла, трешања деветог маја, грожђе 18. јуна а младог вина 22. јула! У средњем веку 1303. година била је једна од најсушнијих. Сена, Оаза и Лоара су пре сушиле а Рајна се могла прегазити. Грожђе је у Алзасу сазрело у јуну.

Зима 1615—1616. године сматра се једном од најоштријих у прошлости. Од 3.000 људи пука Гард, који је пратио младог Луја XIII на повратку са његовог венчања у Бордоу, хиљаду се смрзело поред пута. За њом по хладноћи није заостајала ни зима 1407—1408. године. Мастило се замрзавало у перима париских писара и после три написане речи они су морали да загревају своја пера на пламену свеће.

Тема читалаца

Драга редакцијо,
Зовем се Славко, Имам 17 година и завршио сам II разред гимназије. Желео бих се дописивати са омладином свих узраста јер желим да стекнем што више пријатеља. Био бих сретан да имам пријатеља у сваком граду или селу наше земље. Дописивао бих се и са омладином из иностранства, ако је то могуће. Занима ме све што интересује младог човека. Језик дописивања: српскохрватски, француски, руски, бугарски и немачки. Обећавам да ћу одговорити на свако писмо.

Славко Филиповић
С. Палежница — п. Љиг
СР Србија — Југославија

Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и иностранства — СССР. Имам 13 година, завршила сам VI разред.

Зорка Палалић
Ул. Солунска 4
Чачак

Зовем се Жељка. Имам 13 година. Редовна сам читатељка вашег листа. Желим да се дописујем са вршњацима и вршњацима из земље и иностранства. Језик дописивања: српскохрватски и руски. Скупљам марке, салвете, фотографије глумаца и глумица и разгледнице.

Жељка Бохачек
Ул. Братства и јединства 47
Илијаш (Југославија)

Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и из СССР, ЧССР, Бугарске и Пољске. Знаем руски. Имам 16 година. Волим филм, музику, скупљам разгледнице, салвете, слике глумаца и певача. Обећавам да ћу одговорити на свако писмо.

Зенифа Луховић
Ул. Боре Вукировића 4
Приштина (Космет)
(Југославија)

Ја сам ученица VII разреда и живим у граду Уст-Каменогорском, зовем се Љуба. Желела бих да се дописујем с децом из Југославије и то из Београда.

Адреса:
СССР ВКО
г. Уст — Каменогорск
Стараја Согра
Ул. Дружинићев дом № 26
Бичкова Љуба

Имам 12 година. Завршио сам пети разред. Веома бих желео да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље, па вас зато молим да објавите у вашем листу моју адресу.

Јовица Бошковић
Ул. Милоша Митровића 11
Велика Плана

Зовем се Мирјана и имам 13 година. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства на руском и српскохрватском језику. Скупљам разгледнице, салвете и фотографије глумаца и певача. Обећавам да ћу на свако писмо одговорити обавезно.

Мирјана Ђирић
Ул. Булевар интернационале 34
Врњачка Бања
(Југославија)

Желео бих да стекнем што више пријатеља у нашој земљи и иностранству. Ученик сам III разреда хемијско-техничке школе у Шапцу. Скупљам разгледнице из свих крајева света. Молим другарице и другове из иностранства да ми пишу на енглеском, немачком и словачком језику. Цветко Вуковић
Бољевци — Срем
(Југославија)

Редовно читам ваш лист и пошто сам видео да објављујете адресе читалаца који желе да се дописују, шаћем вам моју адресу са молбом да је објавите у вашем листу. Желео бих да се дописујем са неком девојком или младићем из било којег краја наше земље. Зовем се Лешњак-овић Анђелко, имам 19 година и завршио сам средњу пољопривредну школу. Занимају ме све гране спорта, а некима се — тешка атлетика и гимнастика — с успехом бавим.

Анђелко Лешњак-овић
Ул. Николе Тесле 1а
Винковци — Југославија

Имам 14 година и зовем се Михајловић Даница. Редован сам читалац вашег листа. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и иностранства. Мој хоби: скупљам разгледнице и слике глумаца.

Даница Михајловић
Ул. Партизанска 22
Лебане код Лесковца
(Југославија)

Зовем се Илић Драгица, имам 16 година. Редован сам читалац вашег листа. Скупљам марке, слике глумаца и певача. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље и иностранства — СССР. Језик дописивања: српскохрватски и руски.

Драгица Илић
Ул. М. Обилића 87
Чачак — Југославија

Имам 22 године, а ваш лист читам од првог броја. Молио бих вас да објавите моју адресу у рубрици „Писма читалаца“. Желим да се дописујем са девојкама и младићима из Италије, на српскохрватском језику.

Бегић Франо
сл. г. Бишња
з. п. Дервента
Југославија

Желим да се дописујем са друговима и другарицама из земље и иностранства на српскохрватском и руском. Скупљам разгледнице имам 17 година.

Брадић Радомир
Економска III
Трстеник (Србија)

WALT DISNEY МАЧКА ДЕТЕКТИВ

МАЈМУН СА КРОМПИРОМ У РУЦИ УЧИ СЕ ДА ХОДА НА ДВЕ НОГЕ.

На бродовима и шумовитим острвима јужног Јапана живи у слободној дивљини већи број мајмуна врсте макаки. Ови мајмуни кратка репа, црвена лица и стражњице, популарне су личности јапанских народних прича, али о њима се у ствари све донедавно врло мало знало јер живе скривитим животом, избегавајући близину људи. Тек је 1948. године група научника са јапанских универзитета почела систематски да проучава живот ових мајмуна. Сврха испитивања је била да се баци више светлости на она прадавна времена када се човек одвојио од животињског света, у првом реду од својих далеких рођака човеколиких мајмуна, када је постао мисаоно биће и пошао путем напретка који још траје.

ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

Јапански мајмуни су друштвене животиње. Они живе у великим или мањим заједницама, хордама или чопорима. На јапанским острвима, како су научници утврдили, има тридесетак таквих заједница са преко 4.300 чланова. Свака таква заједница има одређену територију, ревер у коме живи и који сматра својим сталним боравиштем. Такав један ревер запрема површину од неколико квадратних километара и у оквиру њега чопор живи скитачким животом. Преко дана мајмуни траже храну: разне плодове, изданке и корење, ситније животиње које могу да улове итд. Предвече се повлаче у густу шуму и ноћ проводе спавајући на дрвећу или на терасима стрмих стена.

Ујутро опет излазе у свој ревер на доручак. Кад путују

Рејоршажа са острва Кошима У ЦАРСТВУ МАЈМУНА

мајмуни се крећу у дугачкој поворци, по строго утврђеном реду. На челу поворке се налази група младих мужјака, затим долазе женке са младунцима. Међу њима обавезно има неколико одраслих мужјака, који одржавају ред. На зачељу се опет налази група младих, одраслих мужјака.

И на месту где траже храну влада сличан поредак, само је распоред друкчији. Млади мужјаци чине два спољна круга око чопора. У средини другог, унутрашњег круга налазе се све женке са младунцима, а међу њима се истиче неколико старијих мужјака, који врше дужност редара.

Ови мужјаци имају несумњиво привилегован положај. Они су ожењени. Истина деси се и да се понеки млађи мужјак из спољашњег круга заљуби и кришом одведе женку, али ако то примети одрасли мужјак, једноставно га истуче и најури. Уосталом, мајмуни брак не траје дуго, свега недељу-две.

Али, поред привилегија ти старији мужјаци имају и низ разних дужности. У првом реду одржавају ред што кад су у питању млади непослушни мајмуни није увек лако: они издају наређења за покрет; они чак чувају мању децу када је женка забављена ново-рођенчетом или којим другим послем. Терет одбране и упозоравања на опасност, наравно пада на млађе мужјаци и они ту дужност савесно врше.

За привилеговани положају чопору воде се између мужјака борбе али то нису озбиљне туче као код неких других животиња, него више јурњава, рвање и уопште испољавање снаге, вештине и способности на спортски начин, што све заједно више личи на игру него на озбиљну борбу.

ОСТРВО МАЈМУНА

Кошима је мало острвце на крајњем југу Јапана. Његова површина износи свега четири квадратна километра, а покривено је густом медитеранском шумом. Сем мајмуна, на њему нема других становника. То је, дакле, право мајмуно царство. Ту су јапански научници, професори и доценти разних јапанских универзитета, већином наставници антропологије и екологије (др Ј. Итани, др К. Токуда, Масао Каваји и други) почели 1948. године да проучавају друштвени живот ових створења најближих човеку. Они су дошли до занимљивих сазнања и открића, а њихове студије трају и даље.

Пуне три године требало је научницима да стекну поверење мајмуна и да им се приближе. Први корак је учињен када су мајмуни почели да узимају храну коју су им љу-

дине млада женка, којој су научници дали име Имо, узела је гомољкику слатког кромпира која је била упрљана песком и опрала је у води потоцића. Први пут је то учинила сасвим случајно, али изгледа да јој је слатка батата одлично пријала, па је поновила прање. То су видела њена деца па су и она почела да себи перу храну. Постепено су ту навиком усвојили и остали мајмуни, сем старих мужјака, и на крају је то постала општа навика. За то је, додуше, требало више година.

Напредак је ишао и даље. Када је поток са слатком водом пресушио, мајмуни који су прањем хране стекли тако рећи једну културну навиком, почели су да перу своју храну у морској води и плићку пешчаног спруда. А треба знати да су се пре тога мајмуни, мада живе на острву, много бојали мора тако да на обалу нису ни ишли. А и сада би бежали чим би се појавили први таласи.

Изгледа да им је слатки кромпир мало посаљен боље пријао него пресав, јер су мајмуни почели да квасе и перу у сланој води и осталу своју храну: корење, кикирики, зрнење пшенице итд. То су сада чинили сви, сем најстаријих, мада је за стицање те навике требало готово целих десет година.

ПОЧИЊЕ КУПАЊЕ У МОРУ

Прање хране ослободило је мајмуна страха од мора. Кад су савладали тај страх, они су почели и да газе у плитко море. Први су то учинили млади мајмуни. Једноме је случајно пала батата у море и он је загазио да је дохвати. Видећи да му се ништа није догодило, он је то поновно и други пут. Угледајући се у њега и други мајмуни почели су да гацају по плићку. После им се то свидело па су почели и да се брчкају у мору, да траже у њему храну (шкољке, морску салату, па чак да покушавају да улове и коју рибицу). А када би им постало несносно вруће на камењу поред обале, скакали су у воду и купали се. Сада брчкању и јурњави није било краја. Једино још нису научили да пливају и роне. Тако су млади мајмуни проширили свој животни простор и стекли нова животна искуства. Стари, пак, мајмуни остали су

Група истакнутих јапанских антрополога и еколога (научници који испитују утицај околине на жива бића) боравила је више година на малом острву Кошима на југу Јапана. Стрпљиво проучавајући живот мајмуна, научници се надају да ће наћи одговор на нека недовољно расветљена питања из праисторије људског друштва.

ГРУПА ЈАПАНСКИХ МАЈМУНА МАКАКИЈА СА ОСТРВА КОШИМЕ.

ди нудили: гомољкику слатког кромпира званог батата, кикирики, зрнење пшенице и др. Постепено су се мајмуни навикли на близину људи, нешто је сваки страх од њих, они су их почели, штавише, сматрати себи равнима. За 12 година стрпљивог и мучног рада, научници су упознали сваког члана групе мајмуна која се приближила људима. Заједница је бројала 63 члана. Сваки од њих добио је картон у који су убележавани сви подаци: положај појединог члана у мајмуноском друштву, његове родбинске везе, године старости, навике, карактер итд.

Додир с људима изазвао је знатне промене у животу мајмуна. Они су почели да стичу нова искуства, нова сазнања

прилика да се сазнају и објасне многе ствари из човековог развоја и антропологије уопште.

ПРВА ОТКРИЋА

Пре свега је констатовано да је сваки мајмун одређена личност. Сваки од њих има своју нарав, своју худ, своје особине, а интелектуалне способности, моћ схватања и др., код разних јединки су врло различите. И међу мајмунима има врло глупих и заосталих, а има и бистрих и паметних. Утврђено је да се те особине преносе наслеђем. Констатовано је и то да су стари мужјаци врло конзервативни и да тешко или никако не усвајају разне новине у животу. Једног дана у јесен 1953. го-

МАЈМУН ПЕРЕ ХРАНУ: ОН ЈЕ ЗА 10 ГОДИНА СТЕКАО ЈЕДНУ ТАКОРЕВИ КУЛТУРНУ НАВИКУ

и даље неповерљиви и резервисани према мору.

МАЈМУНИ ХОДАЈУ УСПРАВНО

Једно од најзначајнијих открића групе научника на мајмуноском острву Кошима била је чињеница да су мајмуни који су дошли у додир са људима почели да ходају усправно. А познато је шта је усправан ход значајно у историји човечанства. Када је почео да хода на две ноге, праисторијски човек, предак данашњих људи, ослободио је руке за рад. А рад је основ целокупног његовог даљег развоја и напретка.

Научници нису још ни данас јединственог мишљења зашто се праисторијски човек усправно на задње ноге и зашто и како је почео да хода усправно. Једни заступају гледиште да се морао усправити да би дохватио плодове високих биљки, други да је почео ходати усправно када је морао газити по води, а трећи да се научио усправном ходу носећи храну. Управо ово треће је било случај код мајмуна Кошима: носећи у обема рукама слатки кромпир, кикирики или расуту пшеницу на прање, они су били присиљени да ходају усправно прилазећи мору преко плаже. Дакле, нису имитирали своје двоножне пријатеље, као што би се у први мах могло да претпостави. Уосталом, праисторијски човек и није имао на кога да се угледа или кога да имитира. Ту се једноставно ради о прилагођавању новим животним условима и стицању нових навика.

Јапански научници проучавају и даље живот мајмуна на острву Кошима. Они се надају да ће ту наћи одговор на многа још нерасветљена питања из праисторије човечанства, у првом реду решење велике загонетке: како се и зашто одвојио праисторијски човек од својих рођака праисторијских примата и како је пошао путем напретка који и данас траје.

ОЧИМА ЖИВОТИЊА

Били су потребни велики напори и много маште да природњаци установе како која врста животиња види, колика је оштрина њиховог вида и да ли распознају боје. Данас се поуздано зна да, за разлику од човека који види све боје сунчевог спектра од љубичасте до црвене, већина сисара и жабе виде само црно, сиво и бело. Научник Давид Томас са Кенг универзитета у Охају установио је да птице, а нарочито голубови, много боље разликују боје од људских бића. Пас и многе друге животиње које нас окружују виде свет у сивобелом. Природњак Карл Фриш је доказао да пчеле виде разне боје а не само сиву. Разноврсни сложени технички поступци омогућили су да се сазна да лептирови, муве, вилини коњици и многи тврдокрилци виде исто тако готово све боје осим црвене. Рибе, гуштери и корњаче не виде плаву боју.

ЧОВЕК И ПАС

Веома често налазимо на пријатељство човека и пса. Чак највећи умови, уметници, државници и други имали су потребу да по ред себе имају верног пса. Микеланђелов пас месецима је чукао уз скуте свог господара док је овај стварао своје гигајско ремек-дело — Сикстинску капелу. Да би му олакшао бдење, уметник је два да се за њега направи свилена простирка.

Пас Рихарда Вагнера одликовао се гвозденим стрпљем које се може објаснити само безграничном љубављу према господару. У току пет, шест, па и више часова на сваком концерту или опери којима је

мајстор дириговао, он је седео шћућурен у једној минијатурној ложи резервисаној за њега у простору за оркестар.

За пса Жорж Санд Шопен је компоновао свој познати валцер у бемолу познат под именом „Валцер малог штенета“.

Фокстеријер Лорел није хтео да се одвоји од Наполеона чак ни кад је овај отишао у изгнанство. Приврженост пса човеку Марк Твен је објаснио на следећи начин: „Кад човек прихвати једног пса који умире од глади и врати му снагу и здравље, он га више никада неће ујести. То је главна разлика између пса и човека“.

ОПАСНОСТ ОД ЦВЕЋА

— Када одлазите у посету болесним пријатељима, а нарочито младим мајкама, не носите цвеће, поготову не велике букете — саветује шведски лекар Ото Јансен. — У цвећу се крију многе опасне

бактерије које могу да изазову имунитет на антибиотике. Здрав човек не треба тога да се боји, док болесник може због лепог букета каранфила, на пример, и главом платити.

САРАДЊА

Један провалник упао је ноћу у једну фабрику у Филаделфији да би купио новац припремљен за недељну исплату радника и службеника. На његово запрепашћење каса је била празна иако је тог дана новац био подигнут из банке. Провалника је то толико узнемирило и разочарало да је телефонирао полицији. Обавештење је стигло у прави час и полиција је успела да ухвати благајника који је намеравао да с новцем побегне у Мексико. Све снос провалника су наградили. Новински извештаји не саопштавају с колико месеци затвора.

ПРВИ ПУТ

Ватерполо је први пут играо у Лондону 1869. године. Како још није било правила, игра је више подсећала на тучу у води но на спортско такмичење.

КАМИЛА ВОДИ ПОРЕНА ИЗ АМЕРИКЕ

Камила, нераздвојни човечки сапутник у Пустини, није одувек живела у пустим областима Африке и Азије. По мишљењу зоолога Давида Веба са универзитета у Флориди, који се бави проучавањем древних фосила, камила је живела у преријама Северне Америке пре 40 милиона година а у Азији се појавила тек пре три милиона година. Претпоставља се да је мигрирала из Америке у Азију преко узане траке земље у Беринговом мореузу. Промена климе после ледених доба допринела је томе да се камила прилагоди животу у степима и пустињама Азије.

НЕНАДМАШНИ РУБИНШТАЈН

Пијаниста Артур Рубинштајн, који је у петој деценији живота био готово заборављен, променио је начин живота и рада и то му је омогућило да највећу славу достигне између педесете и осамдесете године.

Артура Рубинштајна, који је фебруара ове године напунио 80 година, многи сматрају највећим пијанистом света. Једно је сигурно: он је свакако најпопуларнији, највитаљивији и најтраженији светски виртуоз. У току прошле године свирао је на концертима сваки трећи дан, што значи да је одржао преко 120 концерата. У јануару ове године у Карнеги Холу у размаку од десет дана свирао је осам великих концерата Бетовена, Моцарта и Брамса. Укупно у свом животу Рубинштајн је свирао на преко 3.500 концерата, слушали су га љубитељи музике широм света, продато је преко пет милиона његових плоча. Свежина интерпретације и поузданост његове музичке меморије задивљују познаваоце музике. Мада је у деветој деценији живота, Рубинштајн из сезоне у сезону све више свира. Као пример његовог феноменалног памћења може да послужи случај који се одиграо јануара ове године у бостонском Симфони Холу. Рубинштајну су саопштили да је грешком организатора у концертни програм уписана и Листова Друга мађарска рапсодија. Уметник не само да се није припремио за ово виртуозно дело клавирске литературе већ га читаву годину и по дана пре тога уопште није свирао. Рубинштајн је само замолио да му дозволе да иза кулиса неколико минута провери своје памћење. Пошто се уверио да му је све у прстима и глави свеже, сео је за клавир и одсвирао тешку рапсодију као никада пре тога.

Рубинштајново музичко памћење ушло је у легенду. Још 1903. године он је у Варшави изазвао сензацију одсвиравши на једном концерту најтежу сонату Падеревског један дан пошто је она изишла из штампе. Другом приликом он је у возу на пу-

ским оркестром свирао Моцартов „Кончерто“.

У 20-тој години кренуо је на велику пијанистичку турнеју по САД. Међутим, био је то прави фијаско, неуспех каквом мало има равних у биографијама виртуоза. Претерано самоуверен у свој боготвани геније он је, по сопственом признању, у романтичарском заносу изостављао и до 30 одсто нота из клавирске партитуре. Американци му то нису могли опростити.

Рубинштајн се потпуно поражен вратио у Европу. Читаве четири године он је прескакао готово исто толико обода колико и нота. Ни Европа се више није одушевљавала његовим стилем. Изгледало је као да је све кренуло наопако. У Лондону је претрпео неуспех. Нешто утехе донео је плесак на Ибериском полуострву и узвици обожаваоца његове температне музике у Мексику. Била је то ипак периферија овог великог музичког света, који је он жарко желео да освоји.

Године су пролазиле. Око 1920. године Рубинштајн се обрео у Паризу где је повратио нешто мало од уздрмане славе. Међутим, тада је кренуо путем који је стран правом уметнику. Својатао се са војводама и принцезама, проводио је читаве ноћи исплајући шампањац са боемима Монпарнаса, постао је гурман и преко мере је уживао у кулинарским специјалите-

тима, финим цигарама и помодном експресионистичком сликарству. Говорио је осам језика, био је пун шарма и омиљен у модним круговима Европе које је забављао својим музичким екстраваганцијама; био је час на Азурној обали а час у Лондону. При свему томе Рубинштајн је занемаривао оно што је основно, неговање и уздицање свог изузетног музичког талента.

Годинама је Рубинштајн био миљеник екстравагантних високих кругова, али једнодушно признање светских музичких кругова није добијао. Многи прави уметници сматрали су га за претерано увелог вундеркинда. Имао је већ 46 година када се у Лондону 1932. године оженио седамнаестогодишњом плавокосом кћерком пољског диригента Емила Млинарског. Годину дана касније родило се прво од њихово четворо деце. Тај догађај значајно је прекретницу у Рубинштајновом животу. Рођење детета навело га је да почне да мисли на будућност. „Нећу, рекао је том приликом, да му једнога дана каже: „Ах! какав је сјајан пијаниста могао бити ваш отац!“

Закупио је један стари клавир и брњару у Алпима и са целом породицом се одселио далеко од света. Читаве ноћи свирао је при светлости свећа. По девет часова дневно радио је на исправљању своје технике и дотеривању стила. Гвоздена самодисциплина којом се подвргао донела је после шест месеци плодове.

— Најзад сам постао прави пијаниста — рекао је Рубинштајн.

Имао је тада 47 година. Славни импресарио Сам Хурук организовао је његову другу турнеју у САД. Био је то сада прави тријумф. У педесетој години, после многих лутања и искушења, Артур Рубинштајн је постао идол публике и до данас није престао да буде. После тако дугог пређеног животног пута, који се завршава у највећем блеску, Рубинштајн се с осмехом сећа дана лутања, искушења и личне слабости после првог светског рата када је чак покушао да изврши самоубиство.

О својим плановима за будућност стари Рубинштајн каже: „Пошто сам тако касно озбиљно сео за клавир, могу још много да напредујем“.

НЕШТО ЈЕ ИПАК »НАШАО«

Пре извесног времена једна Енглескиња из Бридлтонтона напустила је свог мужа. Одлазећи од куће повела је са собом свог омиљеног пса. Знајући да овај пас има обичај да залаје сваки пут кад чује звонце, њен муж је пошао у по трагу за њом са звонце том. Ишао је по целом граду звонечи што јаче може. Ни супругу ни пса није нашао, али је зато „стекао“ казну због узнемиравања својих суграђана.

ПОТПУНО АУТОМАТИЗОВАНА, АЛИ...

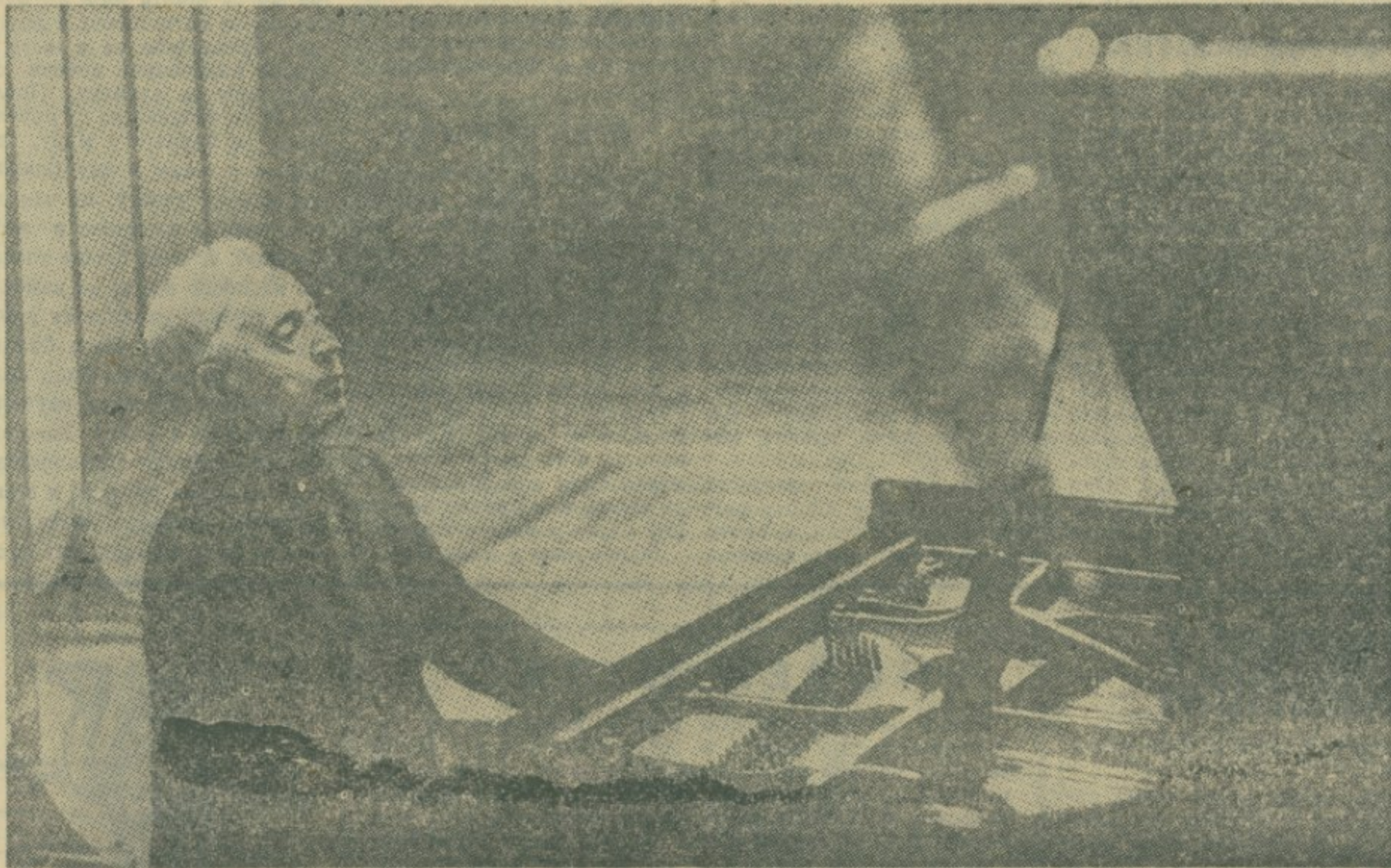
У Шведској је пре извесног времена конструисана нова машина која аутоматски пуни и затвара 24.000 боца на час. Али, ни она не може без помоћи људи: о сваком пропусту који се догоди за време овог потпуно аутоматизованог процеса специјалне фото-електричне ћелије обавештавају де журног радника.

ЧУДНА ЖЕЉА

Један трговачки путник обавестио је полицијске власти у Тулузу да је покраден. Велики и тежак кофер нестао је из његових закључаних кола. Пошто је набројао шта је све било у коферу: браве за мртвачке ковчеге и више металних и алуминијумских крстова — покрадени агент је изјавио полицијцима да би радо волео да види лице лопова кад је овај отворио кофер.

СВЕ СЕДАМНАЕСТ

Полиција из места Нешвил у Америци безуспешно је седамнаест месеци трагала за крадљивцем аутомобила који се био околио само на њихова возила. Недавно је лопов ухваћен и то управо док је крао седамнаести полицијски аутомобил.

ПРАПРАСТАРИ ОСТАЦИ

Остаци праисторијског слона недавно су откривени у близини Витербија у Италији, у области и иначе познатој по богатим налазиштима фосила. Према мишљењу професора Амбросетија са Института за палеонтологију у Риму, скелет овог мастодонта потиче с почетка квартара, што значи да је стар око 300.000 година.

Музика је национално оличење Мађарске, а Будимпешта оличење њихове љубави према музици. У главном грду Мађарске постоји преко 200 оркестара, 400 хорова, 300 концертних дворана и две сталне опере, које су сваког дана пуне. На око 10 милиона становника Мађарске долази 130 музичких школа, 327 средњих и виших школа и шест конзерваторијума. Преко 100.000 деце од три до четрнаест година добија темељно музичко образовање.

Понос Мађара нису само озбиљна музика и оркестри који је изводе већ и бројне циганске банде. Будимпештански цигански диригенти као што су Пертис Зено, Калман Олах, Шандор Лакатош, Бела Рач и други исто су тако омиљени и прослављени као и прваци опере.

Још је у живом сећању трагична анегдота о Деже Михаљу, који је деценијама био прослављени примаћ будимпештанских музичких банди. Када је он свирао, причају савременици, време се заустав-

љало, речи су замирале, сузе навирале а токајско вино се замрзавало у чашама. Једне ноћи Деже Михаљи покушао је да измази из жица своје старе виолине звуке птичјег поја у летње праскозорје. У том тренутку неко се у дну дврне громко насмејао. Деже је за час прекинуо свирање, а затим наставио. Кикот се поновио. Тада је примаћ пришао грубијану окренутом леђима и мирним гласом му саопштио.

— Сметате ми. — Потом је потеглао пиштољ и убио га. Трагедија у локалу „Фор-

туна“ имала је свој потребан епилог. Сузе су наврле на очи човека који је схватио да је извршио злочин и жице његове виолине су зајечале. Није се чуо ниједан шушањ. Када је Деже одсвирао оно што је желео, обукао је капут и отишао је да се преда властима.

Музика није једина одлика Будимпеште. Сматра се да је Будимпешта град у коме се највише чита на свету. Статистика потврђује утиске путника и туриста. Број кioskа и продавница новина на улицама Будимпеште просто запањује. У току прошле године

штампано је у Мађарској 25 хиљада дела у 80 милиона примерака, што значи осам књига на једног становника. У Будимпешти се чита на сваком кораку, у подземној железници, на сверовима, у аутобусу, за време паузе у позоришту и биоскопу. За само три године штампано је два милиона књига Жила Верна, милион Балзака, 800.000 Цека Лондона, 600.000 Шолохова, пола милиона Чарлса Дикенса и Ааатола Франса. У целој Мађарској постоји 10.000 библиотека, које читаоцима издају на услугу 17 милиона књига.

НАЈМУЗИКАЛНИЈИ ГРАД НА СВЕТУ

ДВА ЛИЦА ЦОНА ХОНИМЕНА

У време америчког рата за независност (1775—1783) и једна и друга страна имале су своје шпијуне. Свакако највећи међу њима био је шкотски месар и трговац стоком Џон Хонимен чије су услуге биле од неочењиве вредности за америчку страну па чак и пресудне за исход рата.

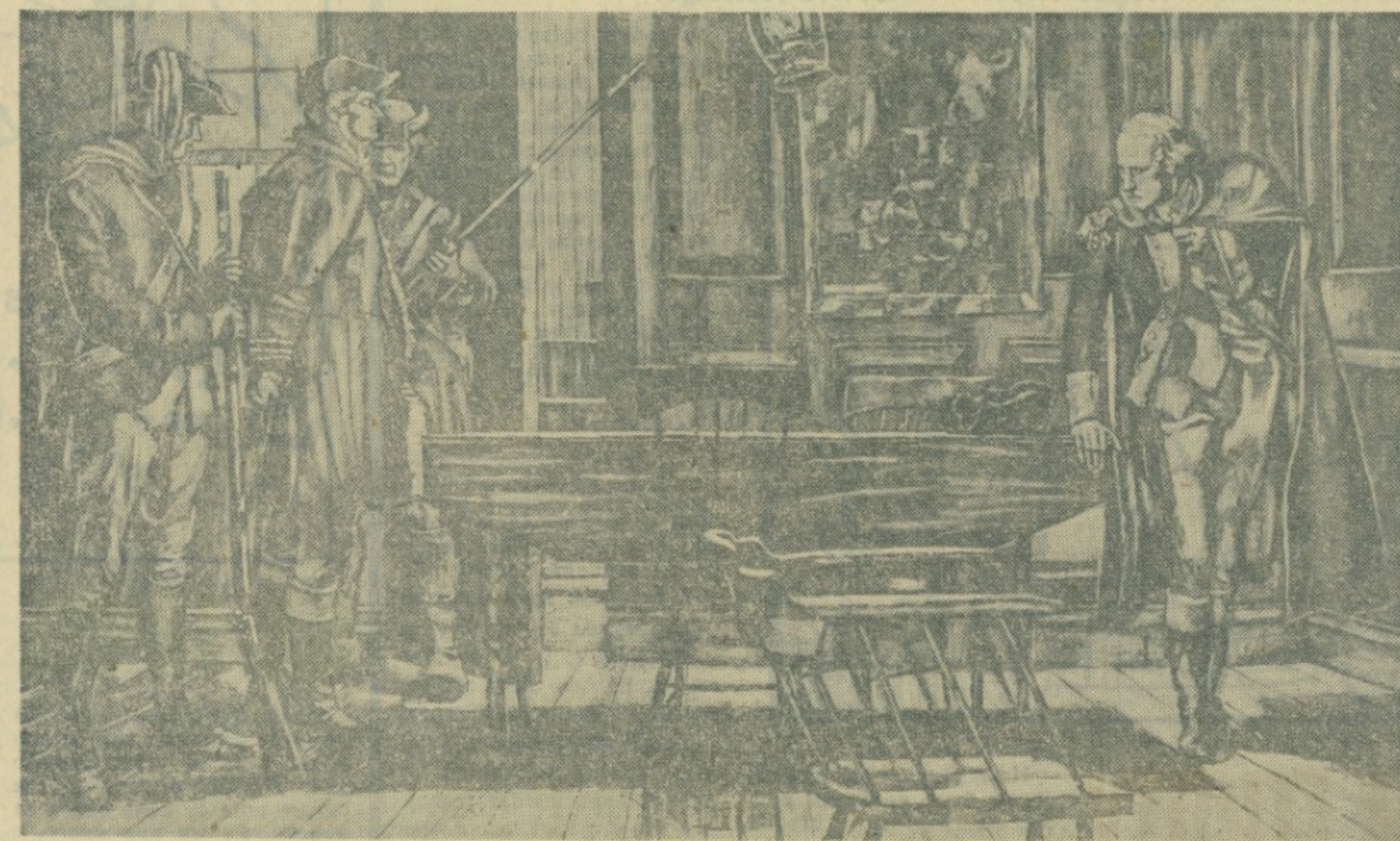
Хонимен је био снажан уз то смео и врло способан. Био је члан личне пратње чувеног енглеског генерала Вулфа за време историјске борбе за освајање Квибека, којом је била решена судбина Канаде. После рата Хонимен се повукао на своје имање и тамо радио као месар и трговац стоком што је захтевало од њега да често путује.

Чим је почео амерички устанак за ослобођење од Енглеза, Хонимен је отишао главнокомандујућем америчких снага генералу Вашингтону и понудио му своје услуге под једним условом: да о томе осим њих двојице нико ништа не зна. Ускоро је Вашингтон издао потерницу за највећим шпијуном Хонименом у којој је било изричито наређење онима који га ухвати да га на сваки начин живог доведу до њега.

У зиму 1776. године ситуација у америчким редовима била је више него критична. Вашингтон је трпео пораз за поразом. Његови добровољци ненавикнути на дисциплину нису могли да се одупру енглеским регуларним трупама и немачким плаћеницима. Америчка војска је била тучена код Лонг Ајленда у близини Њујорка а затим код тврђава Вашингтон и Ли тако да је у највећем нeredу морала да се повлачи преко снежних и ледених предела у област Делавера у Пенсилванији где није било ни хране ни муниције. Расуло војске изгледало је неминуовно и само захваљујући гвозденој дисциплини коју је спроводио Вашингтон и његовом лично ауторитету војска се још држала на окупу. Америчке трупе једино је могла спасти нека победа над непријатељем. Тако би повратио морал и што је још важније, снабдели се потребном муницијом.

У таквој ситуацији када је све изгледало изгубљено Џон Хонимен нашао се у Трентону, удаљеном само два до три часа од Делавера где је живела америчка војска. У Трентон је био управо стигао један немачки најамни пук у који је енглески краљ Ђорђе полагао више наде него у саме Енглезе. Командант пука био је Немац Јохан Рал, кога је Хонимен одлично познавао јер га је раније снабдевао месом. Пуковник је био срећан што поново види свог пријатеља и позвао га је на чашицу вискија.

Испричао је Хонимену да је стигао са својим пуком да би напао Американце, али да мора сачекати још неке бри-

танске јединице које треба да нападну Американце са друге стране. Хонимен му је онда као узгред рекао да је чуо како Вашингтон има само четири хиљаде људи и да дневно губи из строја око три стотине, нешто услед болести а нешто због дезертирања. Ако сачека још десетак дана, неће имати потребе ни метак да испали јер од америчке војске неће остати ништа. Хонимен је у тој мери успео да убеди пуковника у оно што му је испричао да је овај занемарно свако обезбеђење града иако су се томе противили неки млађи официри. Ближко се Божић и пуковник је више бринуо како да се што боље забави него како да се обезбеди од Америкаца.

Шпијун је најзад допијао

Када је упознао распоред немачког пука и све њихове тајне, Хонимен се опростио са пуковником јер је наводно морао да иде да набави сток да би снабдео Немце месом за Божић. У ствари требало је што пре стићи до Америкаца, заправо лично до Вашингтона и обавестити га о целој ситуацији. Али, мада Американци нису били далеко, стићи до Вашингтона било је готово немогуће. Постојала је опасност да га неки амерички војник убије и да касније каже да је то урадио у самоодбрани. Али Хонимен је морао ризиковати јер је ово била једина прилика да се Немци нападну изненада и тако спасе покрет устанка.

Рано ујутру Хонимен је изашао из Трентона и почео пажљиво да испитује

путеве. Како да се пробије до генерала Вашингтона? Добро је знао да свуда има шпијуна и америчких извиђача и да му неће поћи за руком да неопажено стигне до америчког логора. То му је дало једну идеју: зашто га не би спровели као сачека још десетак дана, неће сам покушава да се пробије. После сат-два лутања нашао је једну краву коју је везао својим појасом и полако почео да води према Трентону као прост фармер. Али већ раније његовом вештом оку нису измакле две велике америчке извиђаче који су га већ били приметили. Хонимен је знао да ће извиђачи покушати да га ухвати. И заиста два извиђача су га приметили и тријумфално одвели у амерички логор. „Највећи британски шпијун“ био је приведен Вашингтону. „Најзад си допијао, шпијунчино“, обратио му се Вашингтон ликујући. Хонимен је на то одговорио да је само вршио дужност према својој отаџбини. Вашингтон је наредио да се шпијун уведе у његову собу и да сви изађу.

Када су остали сами, Вашингтон се с Хонименом срдљачно поздравио и захвалио му на свему што чини ризикуюћи живот. „Сада немамо времена за приче, генерале. Имамо важнијег посла“, прекинуо га је Хонимен. Детаљно му је описао ситуацију у Трентону износећи у појединостима где се која чета Немаца налази и најбољи пут и начин како им прићи. Сем тога, Хонимен је саветовао Вашингтону да напад изврши на Божић ујутру јер ће се он постарати да Немци буду пијани, што неће бити нарочито тешко постићи.

Када је све било уговорено два пријатеља су се поново срдљачно поздравили а онда је Вашингтон позвао своје ађутанте и рекао им: „Овај издајник је одбио нашу сарадњу. Водите га у затвор. Ратни суд заседаће ујутру, капетан нека припреми вешала за осам сати.“ Оборене главе Хонимен је изашао из собе. Два стражара су га стрпала у хелију добацујући му како ће ујутру уживати у призору вешања. Оборене главе коју је држао међу рукама Хонимен је одлично глумио човека осуђеног на смрт.

Шпијун је умакао

Ноћ је већ увелико освојила амерички логор када су стражари приметили ватру у Вашингтоновом штабу. Појурили су да гасе пожар вичући „Ватра, ватра“. На свог затвореника нису ни мислили. Уосталом он је био сигуран иза закључаних врата. Када

је ватра угашена и стражари се вратили на своја места, са запрепашћеном су констатовали да је затвореник нестало. Нису могли ни да сањају да је генерал Вашингтон лично дао кључ Хонимену када су се поздравили а исто тако изазвао пожар да би Хонимену пружио прилику да умакне.

Међутим за Хонимена бекство није представљало једину препреку. Мада је био мрак, логор је био окружен стражарима и било је тешко проћи између њих. Десило се да су га неки од њих приметили и почели да пуцају. Хонимен је и овом приликом имао среће, само је лакше рањен на два места. Успео је да умакне из логора и да стигне до Трентона где је испричао пуковнику Ралу о свом успешном бекству.

Да би цела игра деловала што убедљивије, Вашингтон је беснео у логору. Издао је наређење да се издајник ухвати по сваку цену. Извиђачи су се растурили на све стране, али од шпијуна ни трага ни гласа. Разуме се да се вест о томе брзо прочула и по Трентону потврђујући до детаља Хонименов исказ. Тиме је Хонимен још више добио у очима Немаца поготову што им је испричао и о тешкој ситуацији у америчком логору.

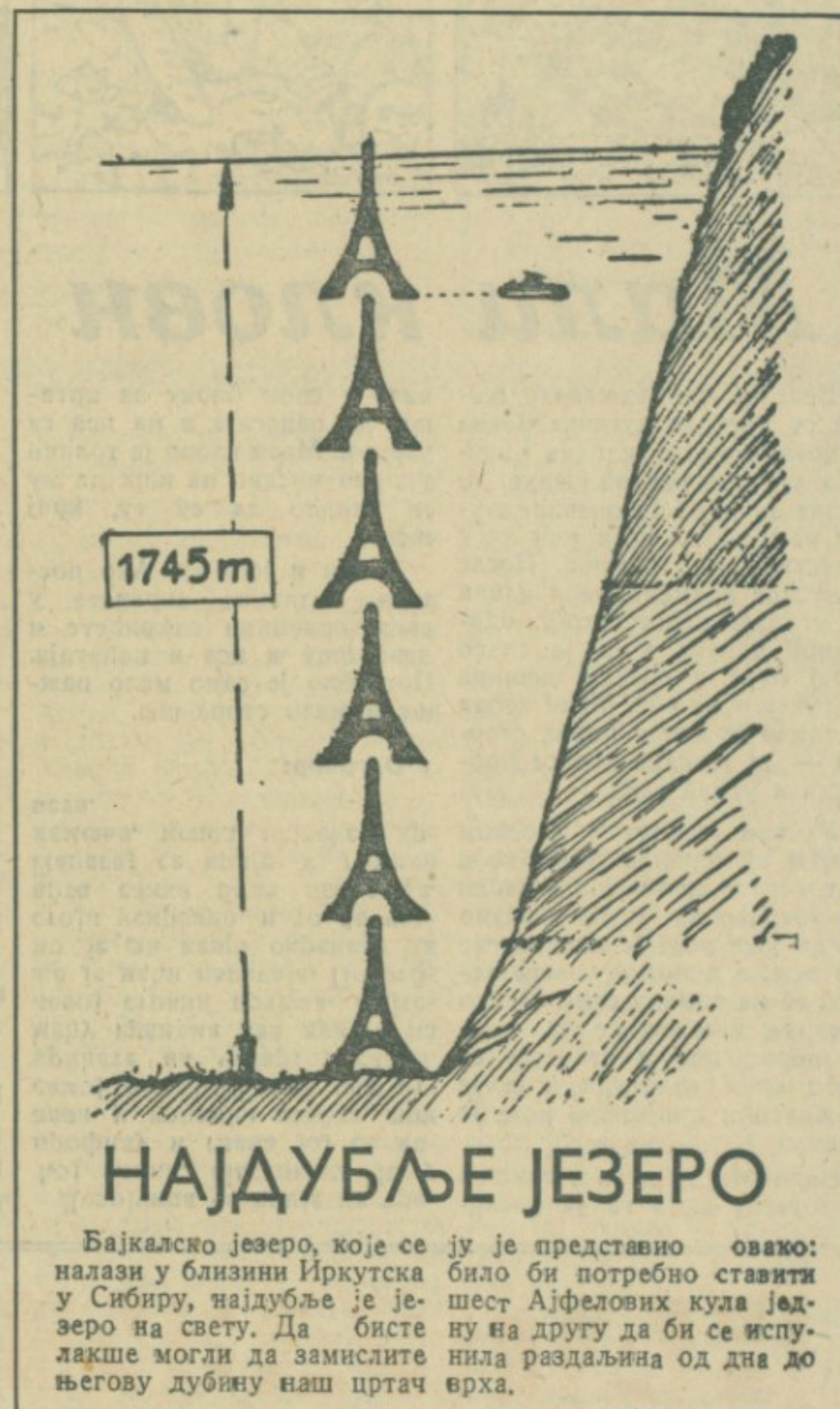
Сутрадан се маса света од преко 500 људи окупила испред куће у којој је живела Хонименова жена са петоро деце. Хтели су да спале кућу издајника и протерају његову породицу. Када је видела да нема другог излаза, Хонименова жена им је показала писмено наређење генерала Вашингтона у коме је стајало да је најстроже забрањено да се ма шта предузме против Хонименове жене и деце пошто они нису криви. То је било једино што је Хонимен тражио од Вашингтона. Када је маси прочитано наређење, она се повукла оставивши жену и децу на миру.

За то време Хонимен је био врло активан у Трентону. Пре остала су два дана до Божића. Хонимен је успео да потпуно убеди Немце како нема никакве опасности од разбијених америчких снага. Пуковник Рал је тражио да се то прослави и вино је потекло. На Бадњи дан Хонимен је рекао пуковнику Ралу да мора да оде до суседне вароши да набави довољно хране за војску јер ће се за Божић појести више него што се предвиђа. У ствари Хонимен је гледао да умакне што пре из Трентона док га не опколе Американци.

Никад Трентон није свечано прославио Бадње вече него 1776. године. Пуковник Рал је наредио да се свима

јавање Америкаца и дошао до првог стражара тражећи да га пусти да разговара са пуковником Ралом. Стражар му је рекао да је пуковник заузет и да не може да га прими. А пуковник Рал је заиста био заузет јер у његовом штабу је било највеселије. Шпијун је упорно наваливао да га стражар пусти, али овај није попуштао. Најзад је шпијун написао нешто на једној цедуљци и рекао стражару да одмах преда пуковнику Ралу. Стражар је заиста предао цедуљу пуковнику који ју је ступао у џеп пошто није имао када да је чита јер је био врло заузет забавом са једном црномом њастом дамом.

У зору када је све било мирно и док су пијани војници чврсто спавали после лудо проведене ноћи, Американци су се пробали у град и похватили их живе у гаћама и кошуљама а они малобројни који су покушали да дају отпор били су убијени. Пуковник Рал, када су му некако успели да јаве да су Американци продри у варош и да су ликвидирали највећи број његових људи, није могао у то да поверује. Појурио је из свог штаба да се увери у истинитост те приче али је на прагу покошен мецима америчких војника. И Јохан Рал је издахнуо а да није дознао како је био наиван и упао у замку коју му је тако вешто био припремио његов „пријатељ“ Џон Хонимен, шпијун који је умногоме допринео победи америчке револуције.

Бајкалско језеро, које се налази у близини Иркутска у Сибиру, најдубље је језеро на свету. Да бисте лакше могли да замислите његову дубину наш цртач

ју је представио овако: било би потребно ставити у Сибиру, најдубље је језеро на свету. Да бисте лакше могли да замислите његову дубину наш цртач

МЕДВЕЂА МАСТ — ЛЕК ПРОТИВ БЕЛАВОСТИ

Далеки север Онтарија била је домовина Кели Чамандија, јединог Канађанина који је од владе добио дозволу да продаје медвеђе месо. Међутим, медвеђа маст га је прославила.

Кели Чамандија, који је недавно умро у 64. години, убрајао је у своје муштерије више трапера, ловаца и Индијанаца, него икоји други трговац севера.

Још већа је била тражња за медвеђом маст. Стаклене тегле које су садржавале 250 грама медвеђе масти и коштале 1.800 динара носиле су вињете са натписом „Гарантовано чиста медвеђа маст Кели Чамандија од моћних црних медвела убијених у дивљини северног Онтарија“.

То је била маст која је моћне животиње одржавала у животу за време њиховог петомесечног зимског сна. У пролеће су канадски црни медведи додуше врло мршави, али у јесен такав медвед тежи 200 килограма, од чега 40 килограма отпада на маст.

Многи чувени људи који су имали слабу косу куповали су медвеђу маст од Чамандија, који је убијао сваке сезоне преко 25 црних медведа. Када су се муштерије распитале да ли медвеђа маст стварно помаже растењу косе, Кели Чамандија обично би одговарао:

— Јесте ли икад видели хелавог Индијанца? Овакав „доказ“ умирио је многе лаковерне купце.

ЧОВЕК С РОГОМ

Малик Баше Кан, који има педесет и пет година, „донео је на својој глави праву медицинску сензацију“ када је из свога родног села Тираха дошао у Пешавар (Пакистан): рог дуг 12 сантиметара који се завршавао шиљком као у козе. Рог је био светло жут, а делимично меснат и кошчат.

Малик Баше испричао је лекару да је рог почео да му расте пре осам година. Прво је био мек, али је временом постајао све тврђи. У почетку му израстала није причинјавала никакав бол, али сада

му задаје тешкоће. Тако је превадио сто миља и дошао у најближи град Пешавар код лекара.

Израстала која се у медицинци назива лојни рог необично је ретка појава. Хирург др Гардизи, који је оперисао Малик Баше Кана, сматра као бесмислицу тврђу по којој такву израстину може да добије само човек са претежно животњским хормонима.

До сада је познат само један човек с рогом: једна уловица по имену Димаш која је некада продавала поврће на париским улицама.

ОТВОР И ОЧИ

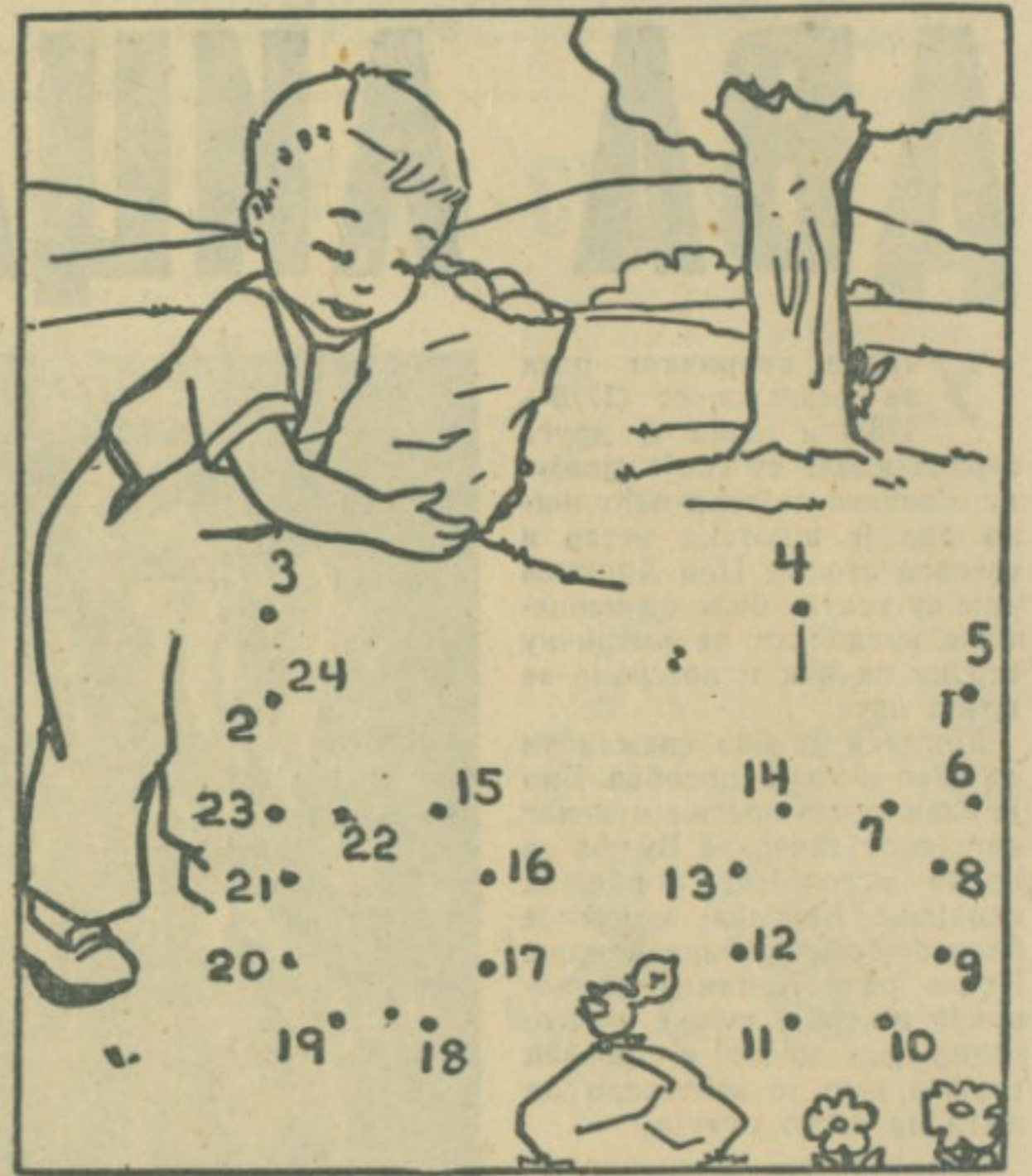
У СТАРОМ ЕГИПТУ

На нашој слици требало је да буде приказан призор из живота у старом Египту какав је био 3.000 године пре наше ере. Идеја је била добра, али ни

је добро остварена. Наш илустратор или је дозволио да га понесе машта те је преоблекао неке историјске чињенице, или их није ни познавао. Било ка ко било, он је на свом цртежу начинио 11 суштинских грешака. Да бисте их открили потребно је да се сетите многих ствари које сте у историји учили. Пошто је задатак прилично тежак нећемо вам замерити ако завилирите у одговор.

Одговор:

1. Ловач истреби пољне животиње.
2. Својим прецима се поклањао.
3. Написивши законе у романофонском језику.
4. Амфоре су грчке.
5. Египћани нису знали да чисти злато.
6. Египћани нису знали да чисти злато.
7. Египћани нису знали да чисти злато.
8. Египћани нису знали да чисти злато.
9. Камен је био од злата.
10. Крст је био од злата.
11. Бурбоњски краљ је био од злата.

ОД ТАЧКЕ ДО ТАЧКЕ

Мали Мића желео је да помогне баки код које је проведено лето на селу. Отишао је у воћњак и покупио све јабуке које су саме опале са дрвећа. Јабука има много, а бакина кућа није баш тако близу. „Како ће Мића од-

нети тако тежак терет?“ — као да се питају птичица на камену и радознали вечић који вири иза дрвета.

Повежите све бројеве од 1 до 23 па ћете наћи одговор на њихово питање.

ИСТОРИЈСКА ЗАГОНЕТКА

Дошли су у град да присуствују свечаностима поводом једне свадбе на двору — људи, жене и деца, укупно око 2.000 особа. Увече су, као што је у то време био обичај, сва градска врата закључана. Али, и кад је свануло остала су закључана. Разлог: да нико од сталних грађана и 2.000 гостију не би могао да напусти град јер су многи од њих били осуђени на смрт.

Многи су још те ноћи убијени. Уз покличе: „То краљ жели“, војници су упадали у станове и убијали невине људе у постелима.

Поклоњ се није одржавало само на овај град. И у другим градовима људи су били осуђени на смрт.

сти којој и већина поданика. За неколико седмица убијено је више десетина хиљада особа.

Како је у историји названа ноћ кад је почео спрaskan покољ?

Одговор: **Крвава ноћ**

Мали клоун

Вече се приближавало, сенке су постале дугачке. Векна с ногама малог клоуна опремно се шуњала од сенке до сенке да је не би опазили људи из циркуса који још нису одустали од трагања. После извесног времена мали клоун је угледао неког старог, одрпаног човека који је седео крај пута и спавао шешира натученог на очи. Мали клоун оставио је векну поред старца — да је нађе кад се пробуди и утоли глад.

кала у свом блоку за цртање, на папагаја и на пса са узницом. Мали клоун је толико упорно мислио на њих да му се чинило да су ту, крај њега.

А они и јесу ту. Ако последње слицице окренете у свим правцима открићете и девојчицу и пса и папагаја. Потребно је само мало пажње и мало стрпљења.

Одговор:

У том тренутку сеоским путем су наишла једна кола натоварена сеном. Мали клоун је потрчао за њима, ухватио се за уше које је висило све до земље и помоћу њега успео се на гомилу сена. Онако уморан извалио се на сено, затворио очи и стао да се сећа свих авантура које је доживео и пријатеља које је стекао.

Нарочито је дуго мислио на девојчицу која га је насли-

ВРЕДНИ МОРНАР

Брод је усидрен у луци и капетан је искористио предак између две пловидбе да очисти и дотера своју „морску лепотицу“. Наравно, тај посао ће обавити морнари заједничким снагама. Један од њих добио је задатак да пребоји бокове брода. И ево, он стоји на последњој пречаги лествица од ужади. Размак између пречага на лествицама износи 30 сантиметара. Двадесет сантиметара испод ногу вредног морнара плускају таласи. У овој луци се за време плимe ниво мора погне 80 сантиметара. Колико ће високо морнар морати да се испне кад наиђе плима да му вода не би поквасила ноге?

Одговор:

Морнар неће морати да се испне према нивоу воде јер се вода подиже заједно са бродом.

Промењене улоге

У Вашингтону је недавно завршена једна зграда од 12 спратова од стакла. Да би сада била једнообразна архитекта је и за зидове нуспросторија употребито стакло — наравно стакло кроз које се изнутра види напоље, али не и обрнуто. Неколико дана после уселења пред зградом се окупила гомила људи. Разлог: специјално непрозирно стакло било је погрешно окренуто!

АУТОМОБИЛАСМ ПРЕКО ОКЕАНА

У једном бродоградилшту у Ослу, у Норвешкој, гради се брод намењен превозу аутомобила преко Атлантског океана. У једној тури брод ће моћи да превезе на другу страну океана 2.500 аутомобила разних величина.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) производ пчела, 4) острво у Јадранском мору, 7) један од највећих руских песника (19. век), 10) престоница старе Аргониде, 11) стара мера за тежину (кг.), 12) име француског књижевника Мопасана, 13) речна риба, 15) коњ, 16) главни град Јордана, 18) једно годишње доба, 20) име певачице Фицџералд, 21) речно острво, 22) биљка сувих предела Америке, 25) лука у Израелу, 27) обољење слузокоже уста, 28) јединица електричне снаге, 31) птица из реда кока, 34) место у Србији, 35) врста папугаја, 36) елиптирана свежа, 37) француска списатељица („Нахоче Франсоа“), 39) фарба, 41) једноцифрен број, 42) мушки певачки глас.

Усправно: 1) француски књижевник („Коломба“), 2) јединица рада у физици, 3) скраћеница једне мере за дужину, 4) река у Аустрији, 5) део намената, 6) врста музичке композиције, 7) срамота, брука, 8) орган чула вида, 9) право забране, 13) сила, 14) река у западној Србији, 17) неман 19) стари скандинавски књижевни епосменик, 23) учесник неког догађаја, 24) путујући продавац разних ствари, 26) народ, 27) смучарска дисциплина, 28) музичка нота, 29) лична заменица, 30) вал, 32) падање, 33) река на Космету, 38) аутомобилска ознака за Ниш, 40) река у Србији.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

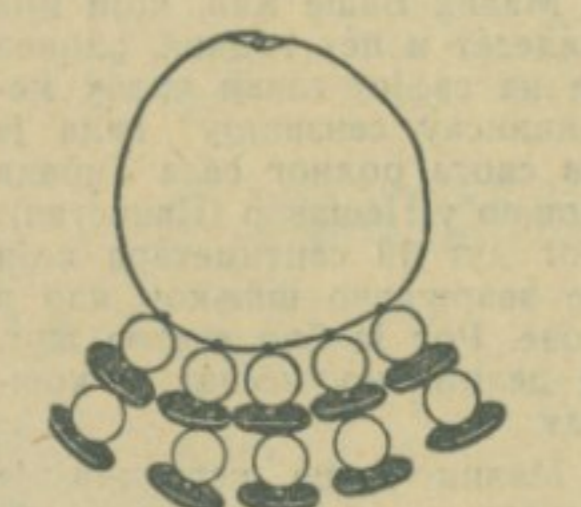
Водоравно: 1) сто, 4) ета, 7) Иво Ђипико, 10) Крк, 11) пас, 12) ра, 13) сос, 15) ка, 16) аква, 18) Крим, 20) Арг, 21) вир, 23) Талес, 25) нар, 27) Ирн, 28) три, 31) Сервантес, 34) тб, 35) Едо, 36) мт, 37) ориз, 39) стар, 41) кос, 42) Аца.

Усправно: 1) сврака, 2) ток, 3) ош, 4) еп, 5) тип, 6) Акакир, 7) икна, 8) Иго, 9) осам, 13) Сагал, 14) сквер, 17) врз, 19) рис, 23) Лапад, 24) Еребро, 26) Сремац, 27) исток, 28) ир, 29) тт, 30) Истра, 32) вез, 33) нос, 38) Ис, 40) та.

НАПРАВИ САМ ОП-АРТ ОГРЛИЦА

Огрлицу коју видите на нашој слици можете поклониити сестри или другарици. Она ће се сигурно обрадовати јер је врло лепа и модерна. Осим тога, правити је и сами ћете се забавити. Набавите 10 већих дрвених перли (исто тако добро могу вам послужити зрна пасуља, кукуруза или плодови жира), 10 равних дрвених дугмади, тању еластичну жицу, црну и белу боју, безбојни лак, четкицу и клефта.

Белом бојом обојите 10 перли а црном 10 дугмади. Да би вам се боја што пре осушила, навијите привремено перлу на иглу за плетење (пазите да се перле не додирују) а затим иглу поставите попр-

ко на две чаше. Обојте их још једном и обновите пређашњи поступак сушења, а кад се боја осуши, пређите све

перле и дугмади још и безбојним лаком да се боја не би отирала.

Клефтима исечите парче жиче дужине 56 сантиметара — огрлица — и пет мањих комада дужице по 15 сантиметара — о њих ћете низати перле и дугмади и то: овако једна перла једно дугме. Једна перла једно дугме, као што се види на нашој слици или већ по вашој жељи и укусу.

Жицу која вам служи као огрлица можете обавити црном вуницом или концем да вам не би жуљила врат.

КОМАНДАНТ КУРЈАКИ ЊЕГОВИ ПОДВИЗИ

Пре рата Вељко Лукић Курјак био је обичан сеоски момак. Издвајао се од осталих својих вршњака једино по томе што је волео коње и оружје. Четрдесет прве се приметно с пушком и веома брзо уздигао до партизанског командира. Постао је познат по томе што се служио ситним варкама, велико постављеним замкама у које су упадали многи непријатељи. Једном је ипак и Вељко био изненађен.

Крајем октобра четрдесет прве усред села Зворња Вељко је зауставио фијакер којим се возио немачки агент Смудиш, не би ли га живог ухватио. Али, агент је био бржи, први је пувакао обарач аутомата. Иако погођен у груди, Вељко се одржао на ногама, опалио је али је било касно, Смудиш је побегао.

Тешка рана се ипак брзо зацелила и већ новембра, после борбе против усташа изнад села Мртвице, Курјак је постао командир чете. Од тада народ у северноисточном делу Босне све више зна и пјева о Курјаковој чети. „Нема борбе, нема рата, без Курјака команданта“.

Упад у непријатељски штаб

Кад су четници извршили препад на штаб Мајевичког одреда, 20. фебруара 1942. године у Вуковацима, погинуло је 15 најистакнутијих чланова штаба. Четничке вође сматрале су да је тиме партизански покрет обезглављен, да су они остали једини господари на Мајевцима. Битку је, међутим, већ сутрадан, 21. фебруара наставио Курјак.

Дубоко погођен погибијом другова из штаба, Вељко је тражио добровољце за упад у село Горњу Чађевицу, где је био четнички штаб са својим батаљоном.

Са неколико партизана командир Курјак је сео у саонице. Кренули су у четнички штаб. С друге стране села, преким путем, журно је партизански вод Петра Михајловића који је имао задатак да изобије пред штаб у исто вре-

ме када и Курјак тамо стигне. Четнички командант Чембушић је остао мртав са бомбом у руци, а читав четнички одред из тог упоришта је положио оружје.

У јесен четрдесет друге Курјак прима дужност команданта Мајевачког батаљона, који је учествовао у великој акцији на Малешевцима. У тој борби заробљено је 600 четника.

Трка за време

Смеле акције Курјакових бораца постале су пословишне. У једном таквом окршају, почетком 1943. године, Курјак је остао без ока. Чим је предржавно рекао је друговима да може и једним оком нишанити.

Преузео је дужност команданта Трећег мајевичког одреда. Међу многобројним подвизима одреда свакако је најзакључнија борба вођена јуна 1943. године.

Одред се тада налазио на северноисточним падинама Мајевнице. Из Драгаљеваца је стигао један „теренац“ и команданту Вељку донео писмо од попа Љубе Светлића из Вршца.

Поп је обавештавао да је домобранска пуковнија већ у Вршанима и креће за Бијељину, сигурна у то да јој нико не сме стати на пут.

Писмо је прочитао и комесар одреда. Погледали су се. — Није ли то сувише много за јаш одред? — упозорио је комесар.

Разговор се због кратког времена брзо завршио. Од Вршана до Чађевице је свега неколико километара, а одред је два пута даље од тога места. Може ли стићи пре домобрана? Сви прорачуни су указивали да је то немогуће.

Снаге непријатеља су уз то биле велике. Пуковнија је имала тешко оружје, а одред 400 бораца слабо наоружаних. У близини се налазио један војвођански батаљон. Вељко је позвао курира: — Трчи до Сремца. Реци команданту да ме сачека на путу.

Вељко се много уздао у снагу и полет младих, који су се већ прекалили у борбама, па се стога није обазирао на однос снага. Пуковнију је ваљало спречити да дође до Бијељине и тиме осујетити непријатељеве планове о чишћењу Мајевнице и Семберије од партизана.

Јединицама је кратко наређено да на сваки начин, трком, што пре стигну на предвиђено место.

Петом батаљону је било најтеже. Он је добио задатак да пресретне непријатеља на путу, на самом изласку из села Чађевице, да га из покрета нападне без обзира на отпор и жртве и силовито удари по главници. Војвођани и остале јединице одреда имали су да изврше бочне нападе и то кад Петји батаљон буде у пуном журину.

Тако је почела трка за време.

Док су борци одреда журили, бацајући све непотребно са себе да би се растеретили и што пре стигли, командант и заменик команданта 3. домобранске пуковније одмарали су се у Вршанима, чекајући време за покрет. Сигурни у снагу своје јединице и њено ново наоружање и опремљеност, говорили су о томе како ће Семберија и Мајевница врло брзо бити очишћена од комуниста. Кре-

нули су негде после 9 часова, без журбе.

Велико изненађење

Партизани су, међутим, хитали што су брже могли. Не стигну ли за који минут пре непријатеља на предвиђене положаје, све ће пропасти. Знали су то у штабу одреда, знали су у штабовима батаљона, у четама. Знао је то сваки борац. Зато је и комора остављена.

Око 11 часова чело одреда је већ прилазило цести. У долини покрај самога пута виделе су се куће. Цеста је била закрчена војском.

Из густе, високе пшенице плануле су прве пушке. Огласили су се и пушкомитраљежи. На цести — комешаје.

Партизани су не чекајући наређење журнули на домобране, који су се већ комешали, трчали тамо-амо, скакали у јаркове крај цесте, бацали оружје и тражили излаз.

Изнађење је било потпуно.

Док је Трећи батаљон журисао с чела, групу је одједном и с бокова. Стигле су и остале јединице и нападе колону с обе стране.

Између три ватре

Укљештен између три ватре непријатељ је био изгубљен.

Ватра је почела да јењава. Партизани су већ били помешани с домобранима, који су се дизали и предавали се с оружјем, или без њега. Један борац је водио и по двадесетак заробљеника. Шеста чета је стигла и до топова. Под њима су лежали војници и чекали своју судбину. Партизани су их извлачили испод оруђа и сврставали међу оне који су већ одустали од сваког отпора.

Непријатељ је био савладан за нешто више од сата. Крај цркве су стајали пострвени домобрани и њихове старешине. Поред топова окупљени партизани радознано гледали у нова оруђа.

Хиљаду и две стотине двадесет и шест непријатељских војника, са штабом пуковније на челу, представљало је сада безбедну гомилу, која је донела стотине пушака, десетине митраљеза, батерију топова, много муниције, одела и друге опреме.

А они што су бекством успели да умакну, њих око 700 три дана и три ноћи су пристизали у Брчко и Тузлу при чајући о изненадном сусрету с огромним снагама партизанским, уносили страх међу усташке власти у тим местима.

... у лондонском зоолошком врту имају редак примерак аустралијског бодљикавог мравца. У природи се ова животиња храни инсектима, нарочито

мравима. Међутим, мравчојед у лондонском зоолошком врту толико се навадио на сенкано месо, јаја и хлеб да другу храну уопште неће да погледа.

... најновији научни опити показали су да се жећ не гаси ни топлим ни хладним напцима. Жећ најбоље гаси течност која има температура од 25 Целзијусових степени.

... више од три четвртине Гренланда покривено је ледом чија дебелина износи и до 300 метара.

... коверт за писма пронађен је у Француској још 1668. године, али је прошло више од

Једног века пре но што је прихваћен и у осталим земљама. Енглези су их почели серијски израђивати 1820.

МАШТА КАПЕТАНА ПАТРИКА

миран заробљеник и ниједног тренутка није га напуштала идеја о бекству.

Капетан Патријк био је велики терет немачким логорским властима. Због тога је неколико месеци провео у самци. Успео је да уједини све националности у логору, да уочи обдареност сваког од заробљеника, занате које зна и идеје усмери само једном циљу — бекству из логора. Био је ненадмашан архитекта у изградњи подземних канала кроз које су официри нестали из логора.

И сам је једном приликом побегао из логора: циљ му је био граници Југославије. Али, био је ухваћен. Искуство које је при том стекао било је драгоцено у каснијим припремама за бекство.

Када је Патријк дошао на идеју да би немачка војна униформа била идеална за бекство из логора, одмах се дао на посао. Избор је пао на двојицу Холанђана и двојицу Енглеза. Прекрајали су енглеску, француску, холандску и пољску униформу и тако је вешто бојили да ни немачки стражари нису могли да приметне да то није њихова униформа.

На вештини којом су била савијена одела могли су им позавидети многи кројачки салони. Поред униформе плели су тиролске чарале, израђивали рајске и тиролске пешуре, шкотланђанске сукње. Радионица металних производа израђивала је пребрице за каишове и опасаче са немачким ознакама, дугмал за униформе од олова, каишове од ланолема и камаше од картона. Двојица заробљеника успела су да у оваквој униформи прођу поред стражара и дођу до слободне.

Поручник Сирмановић, По-

љак, био је ненадмашан у производњи компаса, који су заробљеницима служили за оријентацију при бекству и кретању по планинама и шумама. Његов земљак Нидештал направио је писаћу машину, која се могла раставити и у деловима сакрити у цеповима. И поред сталних препрека, Немци нису могли да открију на који се начин фалсификују документа. „Штампа рија“ је одлично радила. Писаћа машина је била начињена од дрвета, радила је помоћу штапића на којима су била причвршћена метална слова.

Капетан Патријк Рид је и сам израђивао планове и методе бекства из заробљеничког логора. Иако је доћи до цивилног одела било немогуће, Патријкови људи су га ипак израђивали или га — крали. Једном приликом десило се да су радијци унели у логор клавир. Било је топло па су сицинули своје сакое и прслуке. Кад су завршили посао, њихове одеће више није било. Одело им је плаћено, али су Немци одмах почели са претресом. Никад га нису нашли.

Ери Нив и Томи Лутеји побегли су из логора на тај начин што су преко цивилног одела обукли немачку униформу, а преко ове енглеску. Пресвлачили су се по потреби. Да би дошли до цивилног одела, Французи су позвали из Колдица немачког зубног лекара да неколицини официра поправи „тешко“ оболеле зубе. И поред двојице стражара који су пратили зубног лекара, Француз Жак Про и Енглез Прајс украли су лекару пешури и мантију. Немци су кинтели од беса.

Радионица у логору израдила је кључеве за све браве, па и оне најбоље чуване, заробљеници су пролазили кроз сва врата као духови, па су тако отворили и она којима су дошли до лекаревог пешура и мантила.

Холанђанин поручник Ванди подмитио је неке задаре и откупио од њих велику количину гипса. Извајао је две фигуре у природној величини и обојио их. Назвали су их Макс и Морис. Лутке су биле толико оригиналне, да су дуго замењивале одбегле официре. Макс и Морис су реално били у строју, обучени у униформу официра који су одбегли. Варка је одлично успела, али је на крају била откривена, јер су Немци случајно набасали на Морица када је био без униформе.

Колико је капетан Патријк Рид брзо реаговао и на најмању шансу која се указала за бекство, говори и овај случај. Приликом подизања логора за совјетске официре, крајем 1941. године, једна група Француза била је одређена да преноси сламарике. Када је Патријк ово угледао, агробио је поручника Питера Алана, на брзину му утисао у руке нешто одеће и за непун минут гурнуо га у сламаричу.

Алан је срећно стигао до Беча. У путу га је повезао један виши официр СС јединица и читавих 150 километара су били заједно а да овај није ни сањао да поред њега седе одбегли заробљеници. Међутим, Алан је искупио из нурен заспао на клупи бечког парка и ујутро је нађен са укоченим ногама. Пренет је у болницу где је откривено ко је. Новоно је враћен у Колдиц.

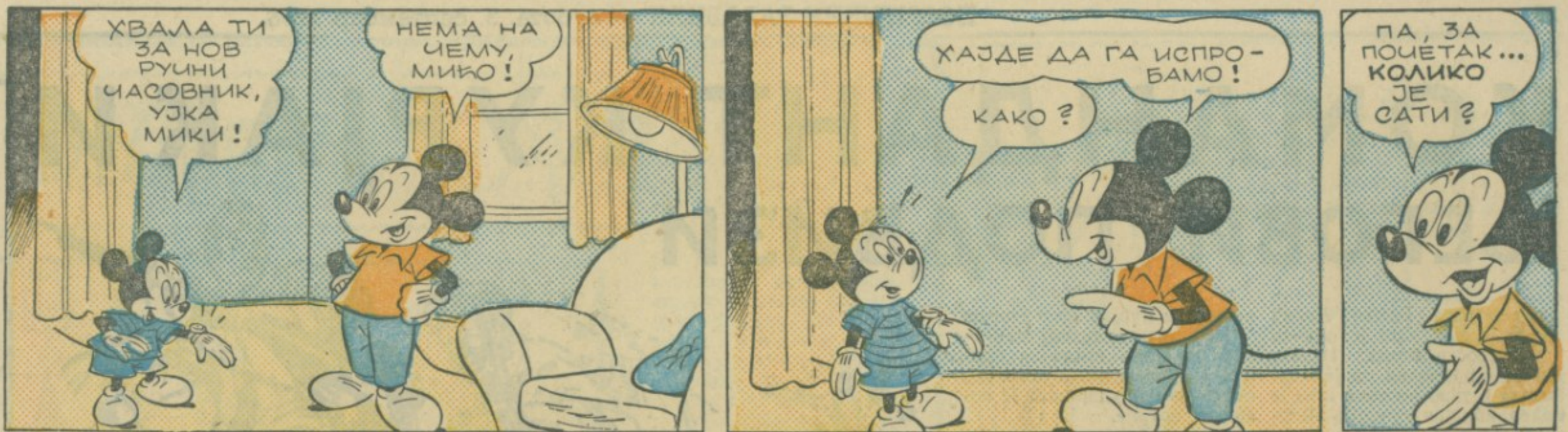
Патријк је имао потпуно кроту над читавом подземним канализацијом и ископанним тајним каналима логора. Да би завароо Немце, у тајне канале и ходнике, улазило се из немачке кантине и тоалета, који су искључиво користили стражари.

Француски поручник Бул покушао је да побегне из логора на оригиналан начин. Бул је направио париски женски пешир од сламе. Од праше косе, коју му је жена слала у пакетима, направио је извиредно успелу перику. Недељно је позирао пред „жријем“ логора док није у појединостима успео да опонаша младу жену.

Док се Бул налазио у строју, који је пролазио логором његови другови су носили поједине делове његове одеће. У једном тренутку, он се у строју напуцерао, ставио руж, причвршћену сукњу око појаса отпустио, обукао чарале, обуо ципеле са потпетицама и то све муњевитом брзином. Другови су му додали пешир, ташну и блузу. Одједном, он се издвојио из строја.

Ни неки његови другови га нису могли препознати. Пошао је према излазу. И баш тада десило се несрећа. Пао му је сат са руке. Један заробљеник је подигао сат и викнуо: „госпођице“, али се Бул није обазирао на кавалера. Заробљеник је дао сат немачком стражару који је потражио за „госпођицом“ и пружио му сат. Бул се није ни окренуо. То је био кобан тренутак. Враћен је у логор.

Патријкова машта у проналажењу идеја за бекство у слободу била је неисцрпна, у његовој глави су се ројиле идеје, радио је брзо и смело. Под његовим руководством десетине заробљеника побегле су из Колдица, а новембра 1942. године побегао је и он сам.

ЏОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

